

hoge raad der nederlanden verslag over 2013 »

inhoudsopgave & bijlagen

voorwoord

*inleiding
president en
procureur-
generaal*

*uitspraken
civiele kamer*

*uitspraken
strafkamer*

*uitspraken
belastingkamer*

parket 2013

klachtrecht

*bijlage één:
samenstelling van
raad en parket*

*bijlage twee:
cijfers per sector*

*bijlage drie:
financiële
verantwoording*

colofon

welkom bij het jaarverslag 2013 van de hoge raad

2013 was een memorabel jaar: we vierden het 175-jarig bestaan van de Hoge Raad met als thema 'Bijdragen aan de samenleving'. In de inleiding van dit verslag blikken wij terug én kijken we vooruit: welke ontwikkeling maakte de Hoge Raad door en voor welke uitdagingen staan we nu.

Ook in dit verslag staan we stil bij de betekenis van de Hoge Raad voor de samenleving: de sectoren civiel, straf en belasting selecteerden de 'belangrijkste' vijf uitspraken van het afgelopen jaar. Verder gaan de sectoren in op de betekenis van de invoering van het artikel 80a van de Wet op de rechterlijk organisatie – ook wel 'selectie aan de poort' genoemd – en zeggen zij iets over de verhouding tussen rechter en wetgever binnen de verschillende rechtsgebieden.

De procureur-generaal doet verslag van de werkzaamheden van het parket en van de uitoefening van zijn bijzondere taken zoals een eerste stap die is gezet in de invulling van zijn toezichthoudende taak

ten aanzien van het Openbaar Ministerie, alsmede het instellen van beroep in cassatie in het belang der wet. Wat betreft de herzieningen verdient melding dat de in 2012 ingestelde onafhankelijke Adviescommissie afgesloten strafzaken (ACAS) het eerste volle jaar heeft geadviseerd aan de procureur-generaal. De ACAS brengt gelijktijdig met dit verslag een **jaarverslag** over 2013 uit.

Hoeveel conclusies nam het parket? Hoeveel nieuwe zaken kwamen er binnen en hoeveel uitspraken deed de Hoge Raad in 2013? U vindt het allemaal in de uitgebreide cijferbijlagen.

Verder doen wij verslag van de klachten die wij in 2013 ontvingen en afhandelden.

Wij wensen u veel genoegen bij het doornemen dit jaarverslag.

Geert Corstens, *president*

Jan Watse Fokkens, *procureur-generaal*

*geert corstens en
jan watse fokkens
kijken terug op
de hoge raad en
de rechtspraak
in 2013*

‘175 jaar Hoge Raad, bijdragen aan de samenleving’. Onder deze titel, die ons geen Gouden Loekie zal opleveren, maar die wel goed de betekenis van de Hoge Raad weergeeft, hebben we op de dag van het 175-jarig bestaan van de Hoge Raad een feestelijke bijeenkomst gehouden in de Koninklijke Schouwburg. Op 1 oktober 2013 werd in aanwezigheid van koning Willem-Alexander en vele autoriteiten van binnen en buiten de rechterlijke macht door een aantal sprekers belicht hoe het werk van de Hoge Raad in de loop der jaren is geëvolueerd.¹

¹ De teksten van de sprekers zijn opgenomen in een bundel. Ook is er een bundel verschenen met artikelen van leden van het wetenschappelijk bureau van de Hoge Raad dat in 2013 zijn 35-jarig bestaan vierde. Deze laatste bundel is vanaf 3 juni behalve in druk ook te vinden op www.hogeraad.nl

De wisselwerking met de samenleving kwam daarin duidelijk naar voren, zowel op het punt van de inhoud van de rechtspraak als op het punt van de steeds belangrijker geworden presentatie en uitleg van die rechtspraak en van de rol van de Hoge Raad als hoogste algemene nationale rechter. In dat licht was deze bijeenkomst in de schouwburg een voor de hand liggend moment voor de première van de educatieve film die samen met ProDemos over het werk van de Hoge Raad is ontwikkeld voor het middelbaar onderwijs. De **film** heeft een interactieve opzet. De kijker wordt daardoor uitgenodigd zelf na te denken over een concrete zaak die in werkelijkheid ook aan de Hoge Raad is voorgelegd. Dat is niet alleen aardig, maar kan ook het begrip verdiepen voor wat

rechtspraak is en voor de soms lastige vragen die de rechter en in hoogste instantie de Hoge Raad moet beantwoorden.

Sinds 1838, het jaar waarin de Hoge Raad zijn werk begon, is er natuurlijk heel veel veranderd. Belangrijke ontwikkelingen voltrokken zich op maatschappelijk, cultureel en technologisch gebied.

Dit alles had zijn weerslag op het recht. Langs die weg dienden de veranderingen zich vroeg of laat aan bij de rechter en dus ook bij de Hoge Raad. Maatschappelijke ontwikkelingen beïnvloedden het werk van de Hoge Raad en het werk van de Hoge Raad beïnvloedde soms maatschappelijke ontwikkelingen.² Deze wisselwerking zou veel minder vruchtbaar zijn geweest als de wijze waarop de Hoge Raad zijn taken vervult niet in de loop der tijd zou zijn geëvolueerd.

De Hoge Raad kon alleen zo oud worden door met zijn tijd mee te gaan. Dat gaat voor een deel vanzelf. Via de aan de Hoge Raad ter beslissing voorgelegde zaken, maar natuurlijk ook omdat de raadsheren en de advocaten-generaal zelf deel uitmaken van de samenleving.

² In vogelvlucht beschreven wij de ontwikkeling in die 175 jaar in een artikel dat in oktober 2013 is gepubliceerd in het Nederlands Juristenblad. Ook dit artikel is te vinden op de website www.hogeraad.nl

Met de regelmaat van de klok komen actuele kwesties via de aan hem voorgelegde zaken bij de Hoge Raad terecht. Concrete voorbeelden daarvan uit de rechtspraak van 2013 van de civiele kamer, de strafkamer en de belastingkamer komt u verderop in dit jaarverslag tegen. In die rechtspraak komt de vervulling van de taken van de Hoge Raad en het parket in onze rechtsorde bij uitstek tot uitdrukking. De Hoge Raad en het parket bewaken en bevorderen de kwaliteit van de onder de Hoge Raad ressorterende rechtspraak door middel van tijdige en adequate cassatierechtspraak. Die rechtspraak dient de rechtseenheid en rechtszekerheid, draagt bij aan de rechtsontwikkeling en biedt rechtsbescherming in individuele zaken. Een goede uitoefening van deze taken bevordert het vertrouwen in onze rechtsstaat.

Het spreekt vanzelf dat de Hoge Raad zijn taken tegenwoordig op een andere manier vervult dan 175 jaar geleden, maar ook anders dan 50 of 10 jaar geleden. Om ervoor te zorgen dat de taakvervulling goed blijft aansluiten bij de gerechtvaardigde verwachtingen van rechtzoekenden, van de samenleving en van degenen die in de praktijk met de rechtspraak van de Hoge Raad uit de voeten moeten kunnen, zoals rechters en advocaten, is het belang-

rijk om eens in de zoveel tijd de werkwijzen door te lichten. Bekeken moet dan worden of er ontwikkelingen zijn in de rechtsorde, de samenleving of in de verhouding tot de professionele omgeving die aanleiding geven tot veranderingen in de organisatie of werkwijze van de Hoge Raad.

Een jubileum vormt een voor de hand liggend moment van omzien en vooruitblikken. Extra aanleiding voor bezinning gaven recente wetswijzigingen die op de taakvervulling door de Hoge Raad en het parket van directe invloed zijn. Genoemd kunnen worden de in juli 2012 ingevoerde mogelijkheid tot zogenaamde selectie van zaken ‘aan de poort’ op grond van art. 80a RO (waarop straks nader wordt ingegaan), de mogelijkheid voor rechtbanken en gerechtshoven om prejudiciële vragen te stellen aan de civiele kamer van de Hoge Raad, de wijziging van de wettelijke regeling van herziening ten voordele in strafzaken, waarin een verruimd toetsingscriterium is gepaard aan nieuwe onderzoeksmogelijkheden, de invoering van de mogelijkheid van herziening ten nadele en de nieuwe mogelijkheid van een conclusie in bestuurszaken genomen door een AG bij de Hoge Raad, ter bevordering van de rechtseenheid tussen het bestuursrecht enerzijds en het privaatrecht en strafrecht

anderzijds. Voor al deze instrumenten geldt dat zij naast nieuwe mogelijkheden ook nieuwe verwachtingen scheppen. De betekenis van de Hoge Raad voor de rechtsorde kan hierdoor worden vergroot: meer ruimte en betere mogelijkheden om tijdig en adequaat antwoord te geven op gerezen rechtsvragen, met daarnaast – in herzieningszaken zelfs meer – ruimte om waar nodig ook in individuele zaken rechtsbescherming te bieden en ook op die manier de kwaliteit van de rechtspleging te bewaken. Maar het inlossen van die belofte gaat natuurlijk niet vanzelf.

Op basis van een door het dagelijks bestuur opgesteld rapport hebben de leden van de Hoge Raad en het parket in een bijeenkomst in juni 2013 gesproken over de strategie, oftewel, over hoe ervoor kan worden gezorgd dat de taakvervulling door de Hoge Raad en het parket optimaal blijft aansluiten bij de bestaande – deels nieuwe – verwachtingen. Geconcludeerd werd dat hiervoor noodzakelijk is: 1. een verdergaande mate van zaakstroomdifferentiatie en professionalisering van het kennismanagement, 2. een intensivering van de interactie met de feitenrechtspraak en 3. het op gestructureerde wijze werken aan het behoud van het maatschappelijk gezag. Deze punten worden hieronder nader toegelicht.

Ad 1. Voor de eerste – misschien wel erg abstract klinkende – conclusie is van belang dat de ook in het recht voortgaande internationalisering en specialisatie gevolgen hebben voor de aard en de hoeveelheid door de Hoge Raad te beslissen zaken. De instroom van zaken is de afgelopen decennia niet alleen getalmatig, maar ook in diversiteit en complexiteit toegenomen. Vaak moet de Hoge Raad uitleg geven aan in nationale of internationale regelgeving of rechtspraak geformuleerde open normen³ en nieuwe gevallen inpassen in bestaande leerstukken. Om in alle zaken te kunnen beslissen met de noodzakelijke snelheid en op het vereiste niveau van deskundigheid, is een interne organisatie vereist waarin de verschillende zaken in een daarop toegesneden traject terechtkomen. Differentiatie is nodig in de zaakstromen om tot een bij iedere zaak passende wijze van behandeling te komen, variërend van afdoening ‘aan de poort’ met art. 80a RO tot een uitvoerig gemotiveerd arrest in 5-formatie. Ook vragen de genoemde ontwikkelingen om bevordering van deskundigheid waarbij gedacht kan worden

³ Van ‘open’ normen wordt wel gesproken bij regels die, anders dan bijvoorbeeld de regel dat iets ‘binnen een termijn van twee weken’ moet gebeuren, veel ruimte laten voor nadere interpretatie, zoals het recht op berechting ‘binnen een redelijke termijn’.

aan een zekere mate van specialisatie binnen de verschillende kamers van de Hoge Raad, met bijbehorende ondersteuning. De bezinning op dit punt heeft geleid tot het per sector doorlichten van de manieren waarop kennis wordt vergaard, ontsloten en bewaard. Hierin zijn verschillende verbeteringen aangebracht. Een noviteit is bijvoorbeeld de onlangs geïnitieerde uitwisseling van informatie tussen een aantal hoogste nationale gerechten in Europa over met name de wijze waarop Europese regelgeving en rechtspraak in de nationale rechtsordes is geïmplementeerd.

Ad 2. Intensiever contact met de rechtbanken en hoven – het onderwerp van de tweede conclusie – is belangrijk om voor de praktijk prangende rechtsvragen met de gewenste snelheid te kunnen beantwoorden. Wet- en regelgeving van nationale bodem en regels en rechtspraak die stammen uit de Europese Unie en de Raad van Europa leggen veel interpretatievragen op het bord van de rechter. Rechtbanken en hoven worden met dergelijke vragen als eerste geconfronteerd en hebben, ook wegens hun omvangrijke werklast, een grote behoefte aan tijdige rechtspraak van de Hoge Raad waarin rechtsvragen duidelijk worden beantwoord op een wijze die zo veel mogelijk de overzichtelijkheid en hanteerbaarheid van het recht ten goede komt.

De Hoge Raad is in zekere zin een intermediair tussen de supranationale en de nationale rechtspraak (hij ‘vertaalt’ de betekenis van Europese rechtspraak voor de nationale rechtsorde). Voorts is hij een partner van de hoogste bestuursrechters in het streven naar rechtseenheid en geeft hij leiding – via rechtsvorming en kwaliteitscontrole – aan de rechtbanken en hoven en incidenteel (in de zaken waarin cassatieberoep mogelijk is) ook aan de Centrale Raad van Beroep en het College van Beroep voor het Bedrijfsleven. Om deze rechtsvormende taken goed te kunnen vervullen, zijn zeer goede informatiestructuren nodig. In verband daarmee zijn de contacten met de gerechtshoven geïntensiveerd, teneinde te bevorderen dat de door de Hoge Raad te beantwoorden rechtsvragen zo snel mogelijk aan hem worden voorgelegd.

Ook dient de inzet van het – deels nieuwe (art. 80a RO, prejudiciële vragen) – instrumentarium er zoveel mogelijk aan bij te dragen dat de schaarse capaciteit van de Hoge Raad vooral kan worden ingezet voor de zaken waarin de Hoge Raad kan bijdragen aan rechtsvorming en waarin het noodzakelijk is dat hij rechtsbescherming biedt in een individueel geval. Dat vraagt om een snelle verwerking van alle overige zaken die op die capaciteit zo min mogelijk beslag

legt. Belangrijk in dat verband is het nieuwe art. 80a RO. 2013 was het eerste volle jaar waarin kon worden geprofiteerd van de nieuwe mogelijkheden die deze bepaling biedt. Daarom wordt verderop in dit jaarverslag per sector uitgebreider stilgestaan bij de opgedane ervaring. Vooruitlopend daarop kan hier al worden vastgesteld dat deze nieuwe bepaling zich nu al heeft bewezen als een zeer nuttig instrument, met name maar niet alleen voor de strafkamer.

De nieuwe wettelijke instrumenten kunnen ertoe bijdragen dat de Hoge Raad zijn taak nog beter kan vervullen. De aansprekende start die de civiele kamer heeft gemaakt met de prejudiciële vraag-procedure vormde ook daarom een speerpunt. Daarnaast kan cassatie in het belang der wet mogelijkheden bieden om rechtsvragen die niet of niet tijdig langs de gewone weg bij de Hoge Raad (kunnen) komen toch aan hem voor te leggen. Ook de inzet van dit bijzondere rechtsmiddel zal verder moeten worden uitgebouwd.

Ad 3. Een andere belangrijke ontwikkeling waarover op de bijeenkomst in juni is gesproken is het toegenomen belang van de wijze waarop de Hoge Raad naar buiten treedt, bijvoorbeeld via de website, nieuwsberichten, ontvangst van groepen, optreden in de media, etc.

Het fundament van het maatschappelijk gezag van de Hoge Raad wordt gevormd door de kwaliteit van conclusies en arresten. Maar het behoud en de versteviging van het maatschappelijk gezag vereisen tevens dat het goede functioneren van de Hoge Raad in concrete zaken en in het algemeen in de rechtsstaat over het voetlicht worden gebracht. Daarbij moeten we ons realiseren dat de Hoge Raad voor het leeuwendeel van het publiek een van de vele instituties is, zodat we onze taak en positie – ook in onderscheid met andere rechterlijke instanties – steeds opnieuw duidelijk zullen moeten maken. Het op deze wijze bevorderen van begrip voor en kennis over de positie en rechtspraak van de Hoge Raad kan bijdragen aan het behouden en verstevigen van het maatschappelijk gezag van de Hoge Raad en het vertrouwen in de rechtsstaat.

In het vervolg van dit jaarverslag wordt per sector ingegaan op de ervaringen met art. 80a RO, komt de prejudiciële-vraag procedure aan de orde en wordt per sector een aantal in het oog springende zaken besproken die in de verslagperiode zijn beslist.

*vijf geselecteerde
uitspraken van
de civiele kamer
uit 2013*

INHOUD

PRINT

inleiding

staat aansprakelijk voor dood drie moslimmannen srebrenica

regels voor het horen van minderjarigen

ambtshalve toepassing consumentenbescherming

prejudiciële vraag over bewijsbeslag

te hoge premies voor overlijdensrisicoverzekering 'woekerpolissen'

inleiding

In het jaarverslag over 2012 werd melding gemaakt van een aantal belangrijke vernieuwingen in de civiele cassatiepraktijk die met ingang van 1 juli van dat jaar in werking waren getreden, waaronder de invoering van de bevoegdheid tot ‘selectie aan de poort’ (art. 80a Wet RO) en van de mogelijkheid voor rechtbanken en hoven de Hoge Raad rechtsvragen voor te leggen die rijzen in door deze colleges te berechten zaken (‘prejudiciële vragen’). Het jaar 2013 was dus het eerste volle jaar waarin met deze instrumenten ervaring kon worden opgedaan.

Wat de toepassing van art. 80a RO betreft, is de vorig jaar reeds uitgesproken verwachting bewaarheid dat – anders dan met name in de strafsector – het percentage zaken dat zich voor toepassing van de nieuwe bevoegdheid leent, beperkt is. Verwezen wordt naar het overzicht elders in dit jaarverslag. De met art. 80a afgedane zaken kennen wel een aanzienlijk kortere doorlooptijd dan bij de traditionele afdoening het geval is.

De mogelijkheid van prejudiciële vraagstelling is in het eerste jaar evenwel een succes gebleken. In de loop van 2013 bereikten de Hoge Raad zeven vragen, in alle gevallen afkomstig van rechtbanken

(kort gedingrechters en kantonrechters daaronder begrepen), dus niet van gerechtshoven. Uitspraak deed de Hoge Raad in vijf prejudiciële zaken. De tijd die met de beantwoording gemoeid is, varieert enigszins. Twee zaken werden afgedaan zonder partijen in de gelegenheid te stellen schriftelijke opmerkingen te maken: in één geval diende de rechtbank eerst nog een verweer van de gedaagde te behandelen, voordat de gestelde vraag aan de orde zou kunnen komen, in een ander geval was de gestelde vraag al in een eerdere uitspraak beantwoord. Deze zaken leidden, na een eerste standpuntbepaling door het parket, uiteraard in korte tijd tot een uitspraak (resp. zes en vier weken). In de andere gevallen, waarin partijen, en soms ook derden, hun standpunten schriftelijk uiteenzetten en een conclusie van een advocaat-generaal volgde, was meer tijd nodig, gemiddeld 44 weken. Een van deze zaken, waarin de Hoge Raad de mogelijkheid van beslag op bewijsstukken ook buiten de in de wet geregelde gevallen erkende, en daarvoor regels gaf, wordt hierna besproken ECLI:NL:HR:2013:BZ9958.

De Hoge Raad wordt van tijd tot tijd geconfronteerd met zaken die lacunes in de wetgeving blootleggen. Soms worden die veroorzaakt door ontwikkelingen waar-

mee de wetgever geen rekening heeft kunnen houden, soms laat de wetgever welbewust iets ongeregeld in het vertrouwen dat de rechter een oplossing zal bieden. Een enkele keer ook is sprake van een in het wetgevingsproces gemaakte fout. De rechter kan niet alle lacunes opvullen: soms moet de Hoge Raad oordelen dat het in het leven roepen van een bepaalde regeling “de rechtsvormende taak van de rechter te buiten gaat”, en dat alleen de wetgever de mogelijkheid daartoe heeft. Maar als dat anders is, vult de Hoge Raad de lacune dikwijls op. De hiervoor al genoemde uitspraak in de prejudiciële zaak over het bewijsbeslag laat voorbeelden van beide varianten zien: de Hoge Raad pakte de hem door de wetgever toegeworpen handschoen op door te beslissen dat naar Nederlands recht ook in andere dan intellectuele eigendomszaken (voor welke zaken de wet daarin op grond van een Europese richtlijn wel voorziet) het leggen van bewijsbeslag mogelijk is en formuleerde daarvoor een aantal (goeddeels aan andere wettelijke regelingen ontleende) regels. Maar in dezelfde uitspraak overwoog de Hoge Raad dat het niet aan de rechter is om te regelen hoe de vereiste vertrouwelijkheid bij een bij de beslaglegging betrokken IT-specialist moet worden gewaarborgd.

Een voorbeeld van een uitspraak over een ontbrekende wettelijke termijn waarin de Hoge Raad een termijn bepaalde waarbinnen een beslissing, in dit geval: tot vrijheidsbeneming, dient te worden genomen, levert de beschikking van 25 november 2013, ECLI:NL:HR:2013:1040, gegeven in een zaak over de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (Wet Bopz). Kort gezegd, besliste de Hoge Raad dat de geneesheer-directeur van een psychiatrisch ziekenhuis een bepaalde beslissing die tot gedwongen opname van een patiënt leidt, binnen vier weken na afloop van een eerdere (voorwaardelijke) machtiging tot opname dient te nemen, waar de wet slechts inhoudt dat die beslissing “zo spoedig mogelijk” moet volgen. De Hoge Raad beriep zich daarbij op art. 5 EVRM en termijnen die de Wet Bopz wel oplegt in vergelijkbare situaties.

De jaarlijkse instroom van civiele zaken schommelde in de jaren 2009-2012 tussen de 557 en 653. In 2013 beliep de instroom 483 zaken, ca. 15% minder dan in 2012. Deze terugloop kan worden verklaard door een geringer aantal civiele uitspraken van de hoven, maar daarnaast moet rekening worden gehouden met de mogelijkheid dat de gestegen bedragen van de griffierechten, zowel in hoger beroep als in cassatie, daaraan hebben bijgedragen. Afgewacht

moet worden of deze daling zich voortzet. Tot dusverre lijkt het daar niet op. Opmerkelijk is dat het aantal dagvaardingszaken minder is teruggelopen dan het aantal rekestzaken (ca. 10% tegen ca. 20%); dat kan een trendbreuk betekenen ten opzichte van de voorafgaande jaren, waarin zich een gestage verschuiving van dagvaardingsnaar rekestzaken voltrok.

De uitstroom bereikte in 2013 een record: er werden 646 zaken afgedaan, hetgeen opnieuw resulteerde in een afname van de werkvoorraad, en wel van 528 (ultimo 2012) tot 365 (ultimo 2013). Daarbij past wel deze relativering dat, zoals vermeld, 2013 het eerste volle jaar is geweest waarin toepassing van art. 80a RO plaatsvond, hetgeen tot gevolg heeft gehad dat die zaken in het verslagjaar werden afgedaan en niet, zoals zonder de invoering van deze bepaling het geval zou zijn geweest, pas in 2014 met toepassing van art. 81 RO.

Intussen neemt de omvang en gecompliceerdheid van de resterende dossiers steeds verder toe. Dat laat zich, zoals in het vorige jaarverslag ook al werd vermeld, verklaren door de gestaag toenemende betekenis van het EU-recht en andere vormen van internationaal (verdrags)recht. Maar ook doordat het aantal zaken met bijzonder grote belangen niet terugloopt

en derhalve een steeds groter aandeel in het werk vormt. Deze zaken leveren – niet onbegrijpelijk – bij uitstek omvangrijke en gecompliceerde dossiers op. Elders in dit jaarverslag zijn nadere cijfermatige gegevens opgenomen.

De selectie van uitspraken uit het verslagjaar laat voorbeelden zien van ingrijpende beslissingen in enkele van de zeer uiteenlopende rechtsgebieden waarmee de civiele kamer zich bezighoudt.

staat aansprakelijk voor dood drie moslimmannen srebrenica

[HR 6 SEPTEMBER 2013 \(STAAT/
NUHANOVIĆ\), ECLI:NL:HR:2013:
BZ9225, EN HR 6 SEPTEMBER 2013
\(STAAT/MUSTAFIĆ-MUJIĆ C.S.\),
ECLI:NL:HR:2013:BZ9228](#)

De Hoge Raad heeft op 6 september 2013 in de zaken Staat/Nuhanović en Staat/Mustafić-Mujić c.s. uitspraak gedaan over de aansprakelijkheid van de Staat voor gedragingen van Dutchbat in Srebrenica op 13 juli 1995. In beide zaken heeft de Hoge Raad het cassatieberoep van de Staat verworpen. Hierdoor bleven de uitspraken van het gerechtshof Den Haag van 2011 en 2012 in stand. Volgens deze uitspraken is de Staat aan-

sprakelijk voor de gevolgen van de beslissing van Dutchbat om Muhamed en Ibro Nuhanović (de broer respectievelijk de vader van Hasan Nuhanović, die als tolk voor Dutchbat op de compound in Potočari werkzaam was) en Rizo Mustafić (die als elektricien op de compound werkzaam was) van de compound weg te sturen, en hen niet mee te nemen met de evacuatie van het Nederlandse bataljon. Muhamed, Ibro en Rizo zijn buiten de compound door het Bosnisch-Servische leger of aanverwan-

te paramilitaire groepen vermoord. Met de uitspraken van de Hoge Raad staat de aansprakelijkheid van de Staat in beide zaken vast.

In de procedure bij de Hoge Raad stonden twee vragen centraal: kan het optreden van Dutchbat aan de Staat worden toegerekend, en was het optreden van Dutchbat onrechtmatig?

De advocaat-generaal concludeerde dat nu de VN geen daadwerkelijke effectieve controle uitoefende op de dagen die direct op de val van de enclave volgden en de Staat in die periode in ieder geval (parallelle) ‘command and control’ uitoefende, de gewraakte handelingen van Dutchbat aan de Staat konden worden toegerekend en dat er sprake was van onrechtmatig optreden van Dutchbat.

De Hoge Raad heeft de vraag of het optreden van Dutchbat aan de Staat kan worden toegerekend, beantwoord aan de hand van het internationaal recht. Daarbij heeft de Hoge Raad aangesloten bij twee regelingen die zijn opgesteld door de *International Law Commission* van de Verenigde Naties. De Hoge Raad oordeelde dat het internationaal recht toelaat dat een gedraging aan twee of meer staten of internationale organisaties wordt toe-

gerekend en niet dwingt tot toerekening van een gedraging aan slechts één staat of internationale organisatie. Hierdoor behoeft het gerechtshof niet in te gaan op de vraag of het optreden van Dutchbat kon worden toegerekend aan de Verenigde Naties, die de leiding hadden over de vredesmissie. Het gerechtshof kon dit optreden toerekenen aan de Staat, omdat deze *effective control* had over het verweten optreden van Dutchbat op de compound in Potočari.

Het gerechtshof had beslist dat het optreden van Dutchbat onrechtmatig was volgens het nationale recht van Bosnië-Herzegovina, dat in dit geval van toepassing was. Dit werd in cassatie zonder succes bestreden. De Hoge Raad voegde nog toe dat een terughoudende toetsing van het optreden van Dutchbat zoals door de Staat was bepleit, zou betekenen dat nagenoeg geen ruimte zou bestaan voor de beoordeling door de rechter van het optreden van een troepenmacht in het kader van een vredesmissie. Dat achtte de Hoge Raad onaanvaardbaar. Wel moet de rechter die achteraf de gedragingen van een troepenmacht beoordeelt, daarbij verdisconteren dat het hier gaat om onder grote druk in een oorlogssituatie genomen beslissingen.

regels voor het horen van minderjarigen

[HR 1 NOVEMBER 2013,
ECLI:NL:HR:2013:1084](#)

De civiele kamer van de Hoge Raad behandelt ook zaken op het terrein van het familie- en jeugdrecht. Deze zaak gaat over een jongen van 13 jaar die in 2011 onder toezicht van Bureau Jeugdzorg (BJZ) is gesteld. De ouders zijn gescheiden. Er is een omgangsregeling tussen de vader en de jongen vastgesteld. Na enige tijd vraagt BJZ de kinderrechter om de omgangsregeling tussen de vader en de jongen te beperken. Verder vermeldt BJZ dat de vader geen toestemming wil geven voor een medische behandeling van de jongen. BJZ vraagt daarvoor vervangende toestemming aan de kinderrechter.

De kinderrechter hoort de ouders, de jongen en BJZ. Beide verzoeken worden toegewezen. De vader gaat in hoger beroep. Het hof bepaalt een datum voor de mondelinge behandeling en nodigt daarvoor de ouders en BJZ uit. Het is gebruikelijk kinderen apart te horen. De jongen wordt daarom via BJZ uitgenodigd voor een ander moment eerder op dezelfde dag. De jongen verschijnt echter niet. Op de zitting blijkt dat BJZ het voor de jongen te belastend vindt om te worden gehoord. BJZ heeft hem niet over de uitnodiging ingelicht. Het hof vindt dat BJZ dit niet buiten de rechter en de jongen om had mogen beslissen. BJZ erkent dat deze

handelwijze ongelukkig is geweest. Het hof acht het hoger beroep ongegrond. Omdat het hof oordeelt dat het horen van de jongen niet tot een andere beslissing zou hebben geleid, heeft het hof de jongen niet nogmaals uitgenodigd.

De vader komt in cassatie bij de Hoge Raad. Volgens hem had het hof geen beslissing mogen nemen zonder de jongen nog een keer uit te nodigen. Het ging immers om verzoeken die de jongen raken: de omgangsregeling met zijn vader, en de vraag of hij een bepaalde medische behandeling nodig had.

De advocaat-generaal concludeerde dat het oordeel van het hof dat de mening van de minderjarige het hof niet tot een ander oordeel zou hebben gebracht niet onbegrijpelijk was en dat de klacht om die reden faalde.

De Hoge Raad grijpt de zaak aan om het belang van het horen van minderjarigen te benadrukken en de daarvoor geldende regels te formuleren.

In zaken over minderjarigen moeten zij in de gelegenheid worden gesteld hun mening kenbaar te maken als zij twaalf jaar of ouder zijn (art. 809 Rv). De rechter is dus niet verplicht een minderjarige te horen,

maar hij moet de minderjarige wel de kans bieden om te worden gehoord.

De wet regelt twee gevallen waarin de minderjarige die niet door de rechter niet behoeft te worden geboden: als het een zaak van kennelijk ondergeschikt belang betreft, of als er onmiddellijk en ernstig gevaar dreigt voor de minderjarige.

De Hoge Raad ontleent aan de wetsgeschiedenis een derde geval waarin de

minderjarige niet hoeft te worden uitgenodigd om te worden gehoord: als naar het oordeel van de rechter aannemelijk is dat de minderjarige wegens een ernstige lichamelijke of geestelijke stoornis niet in staat is zich een mening te vormen. In dat geval dient het immers geen doel om de minderjarige te horen.

De Hoge Raad voegt hieraan een vierde geval toe: als naar het oordeel van de rechter valt te vrezen dat het de gezondheid van

de minderjarige zal schaden wanneer aan hem de gelegenheid wordt geboden zijn mening kenbaar te maken. De Hoge Raad vermeldt hierbij dat dit ook zo is geregeld in Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en Duitsland.

Als vijfde geval vermeldt de Hoge Raad dat de rechter van het horen kan afzien als hij aannemelijk acht dat de minderjarige niet wil worden gehoord.

In deze zaak deden al deze gevallen zich niet voor, oordeelde de Hoge Raad. BJZ had dus niet zonder overleg met de rechter en de jongen mogen beslissen dat het horen voor hem te belastend was. De Hoge Raad acht dat in strijd met het belang van minderjarigen om hun mening kenbaar te kunnen maken over kwesties die hen betreffen. Het gewicht van dat belang blijkt uit de Nederlandse regels en het is ook verankerd in art. 12 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

ambtshalve toepassing consumenten- bescherming

[HR 13 SEPTEMBER 2013,](#)
[ECLI:NL:HR:2013:691 \(HEESAKKERS/
VOETS\)](#)

Het Nederlandse burgerlijke procesrecht gaat uit van het zogenoemde beginsel van partijautonomie. Dat wil zeggen dat het aan de procespartijen zelf is om hun rechten in een procedure in te roepen en geldend te maken. Diverse processuele voorschriften houden dan ook in dat het geschil waarover de rechter moet beslissen, beperkt is tot wat partijen hem hebben voorgelegd.

Volgens de rechtspraak van het Hof van Justitie EU dient de nationale rechter

echter de consumentenbescherming toe te passen die is geregeld in de Richtlijn oneerlijke bedingen consumentenovereenkomsten, en wel ambtshalve, dat wil zeggen: ongeacht of de consument die bescherming heeft ingeroepen. De richtlijn heeft betrekking op overeenkomsten tussen consumenten en professionele wederpartijen. Zij beoogt de consument zo goed mogelijk te beschermen tegen bedingen waarover hij niet heeft kunnen onderhandelen. Als zo'n beding oneerlijk is in de zin van de richtlijn, dan geldt het niet. In verband met de consumentenbescherming

die de richtlijn beoogt, moet de nationale rechter volgens het Hof van Justitie EU zo nodig buiten de in een procedure door partijen aangevoerde argumenten om ingrijpen in de ongelijke positie tussen consument en professionele wederpartij. De rechter moet daarom ambtshalve nagaan of een contractueel beding oneerlijk is en, bij een bevestigend antwoord op die vraag, het beding buiten toepassing laten.

Een Europese richtlijn bevat geen regels die rechtstreeks gelden in de lidstaten, maar richt zich tot de lidstaten met de opdracht hun eigen nationale recht in overeenstemming te brengen met de inhoud van de richtlijn. In het arrest van 13 september 2013 heeft de Hoge Raad, overeenkomstig deze opdracht die ook tot hem als nationale rechter is gericht, het Nederlandse recht aldus uitgelegd dat dit in overeenstemming is met de hiervoor genoemde rechtspraak van het Hof van Justitie EU. Dit wordt ook wel ‘richtlijnconforme uitleg’ van het nationale recht genoemd. In het arrest gebeurt dit voor alle fases van de procedure, dus de eerste aanleg, het hoger beroep en het cassatieberoep.

In de eerste plaats is beslist dat een richtlijnconforme uitleg van art. 6:233 BW

(een bepaling over de gelding van bedingen in algemene voorwaarden) meebrengt dat de Nederlandse rechter het hiervoor bedoelde onderzoek naar eventuele oneerlijkheid van contractuele bedingen moet verrichten als de richtlijn die verplichting meebrengt. Komt hij tot de conclusie dat een beding oneerlijk is in de zin van de richtlijn en daarom niet behoort te binden, dan is hij verplicht het beding op grond van art. 6:233 BW ambtshalve buiten toepassing te laten.

In de tweede plaats is in het arrest beslist wanneer de Nederlandse rechter precies tot het hier bedoelde onderzoek is verplicht. Dat is hij als hij over voldoende gegevens beschikt om te vermoeden dat een overeenkomst onder het bereik van de richtlijn valt en een beding bevat dat oneerlijk is in genoemde zin. Deze verplichting geldt zowel in eerste aanleg als in hoger beroep, ongeacht of de partijen stellingen aan hun vordering of verweert en grondslag hebben gelegd die hierop betrekking hebben. Eventueel zal er nader onderzoek moeten plaatsvinden. Voorts moet, in verband met het belangrijke beginsel van hoor en wederhoor, aan partijen de gelegenheid worden gegeven zich over een en ander uit te laten en eventueel hun stellingen aan te passen.

De verplichting tot onderzoek geldt ook in zaken waarin de gedaagde partij niet is verschenen, in welke zaken de vordering gewoonlijk zonder nader onderzoek kan worden toegewezen. In deze zaken zal de verplichting tot onderzoek dus het nodige extra werk kunnen opleveren voor de feitenrechters. Voor het hoger beroep geldt de beperking dat geen plaats is voor onderzoek als de desbetreffende vordering daarin niet meer aan de orde is omdat tegen de toe- of afwijzing daarvan in hoger beroep in het geheel niet is opgekomen. In cassatie kunnen partijen aan de orde stellen dat de rechter ten onrechte het hier bedoelde onderzoek achterwege heeft gelaten.

Het arrest laat zien hoe de rechter door richtlijnconforme uitleg kan bewerkstelligen dat het Europese recht binnen de nationale rechtsorde tot gelding komt. In dit geval is de weg aangegeven waarlangs de in het Europese recht geregelde consumentenbescherming in die rechtsorde tot zijn recht komt, overeenkomstig de opzet en bedoeling van de Europese richtlijn.

prejudiciële vraag over bewijsbeslag

[HR 13 SEPTEMBER 2013,](#)
[ECLI:NL:HR:2013:BZ9958](#)
[\(MOLENBEEK INVEST/BEGEER\)](#)

Sinds 1 juli 2012 kunnen rechtbanken en gerechtshoven rechtsvragen aan de Hoge Raad voorleggen voordat zij zelf uitspraak doen in het concrete geschil. Het moet dan om rechtsvragen gaan waarvan de beantwoording onzeker is en die zich ook in vele andere zaken kunnen voordoen. Deze zogeheten prejudiciële procedure is geregeld in de artikelen 392-394 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv.). Dit nieuwe instrument vergroot de mogelijkheid voor de Hoge Raad om invloed uit te oefenen op de rechtseenheid en de rechtsontwikkeling. Ook kan het bijdragen aan de voorkoming of bekorting van andere procedures waarin dezelfde rechtsvragen aan de orde zijn. Bij de beantwoording van prejudiciële vragen treedt Hoge Raad niet, zoals anders het geval is, als cassatierechter op. Hij beoordeelt in deze procedure immers niet een uitspraak van een feitenrechter, maar maakt het de feitenrechter juist mogelijk om uitspraak te doen. In de prejudiciële procedure kunnen partijen in het hoofdgeding zich doen horen, maar nodig is dat niet. Ook anderen dan partijen kunnen in de gelegenheid worden gesteld een standpunt in te nemen over de prejudiciële vraag. De prejudiciële procedure brengt een schorsing mee van het bij de feitenrechter aanhangige geding. Daaruit volgt dat afdoening binnen betrekkelijk korte tijd

gewenst is. De Hoge Raad streeft naar afdoening binnen zes maanden na het vonnis waarin de vragen zijn gesteld.

De Hoge Raad heeft voor het eerst een prejudiciële vraag beantwoord in zijn uitspraak van 8 februari 2013, [NJ 2013/123](#) (Rabobank/Donselaar). Deze vraag betrof de eisen die aan een notariële akte moeten worden gesteld, wil zij een executoriale titel opleveren in de zin van art. 430 Rv, en was gericht op verduidelijking van een eerder arrest van de Hoge Raad (namelijk HR 26 juni 1992, [NJ 1993/449](#) (Rabobank/Visser)). Kort daarna is een tweetal prejudiciële vragen om uiteenlopende redenen niet beantwoord. In HR 31 mei 2013, [NJ 2013/321](#) was de reden daarvan dat een essentiële voorvraag nog niet door de rechtbank was behandeld, zodat nog niet duidelijk was of de gestelde vraag van belang was voor de beslissing in het concrete geschil. In HR 21 juni 2013, [NJ 2013/353](#) was de reden dat het antwoord op de gestelde vraag al duidelijk was op grond van eerdere uitspraken van de Hoge Raad (de zogenaamde acte éclairé). De Hoge Raad nam wél de gelegenheid te baat nog eens uiteen te zetten hoe de desbetreffende rechtsregel luidt.

De onder de kop vermelde uitspraak van 13 september 2013 betrof een geval waar-

in de Hoge Raad een voor de praktijk belangrijke en vernieuwende uitspraak over het zogenoemde bewijsbeslag heeft gedaan. In de artikelen 1019b-1019i Rv is de mogelijkheid geregeld bewijsbeslag te leggen in geschillen over intellectuele eigendomsrechten (IE). Deze bepalingen zijn in ons wetboek opgenomen ter implementatie van Richtlijn 2004/48/EG. Het bewijsbeslag staat ten dienste aan degene die voldoende aannemelijk maakt dat inbreuk op zijn recht van intellectuele eigendom is gemaakt of dreigt worden gemaakt. Deze kan de rechter verzoeken om beslag te mogen leggen op bescheiden die aanwezig zijn bij de wederpartij of een derde, aan de hand waarvan hij zijn standpunt denkt te kunnen bewijzen, en waarvan hij vreest dat deze niet vrijwillig zullen worden uitgeleverd of zelfs zullen worden weggemaakt of vernietigd. De prejudiciële vraag betrof in de kern of deze mogelijkheid ook ten dienste staat van eisers in niet-IE-zaken en zo ja, onder welke specifieke voorwaarden.

De Hoge Raad stelde in zijn arrest voorop dat het bewijsbeslag een ingrijpend dwangmiddel is waardoor onder omstandigheden aan de wederpartij of de derde onder wie het beslag wordt gelegd, aanzienlijke hinder of schade kan worden toegebracht. Uit het recht van de ons omringende

landen blijkt dat de vragen of een zodanig beslag mag worden gelegd en zo ja, onder welke voorwaarden, uiteenlopend kunnen worden beantwoord. Om die reden zou het de voorkeur hebben verdiend dat de wetgever de in dit kader van belang zijnde afwegingen en keuzes had gemaakt. De minister heeft zich tijdens de behandeling van een wetsvoorstel dat mede hierop betrekking had, echter op standpunt gesteld dat hij er voorlopig de voorkeur aan gaf de ontwikkelingen in de praktijk af te wachten. Gelet op dit standpunt en op de grote behoefte van de praktijk aan duidelijkheid en rechtseenheid, heeft de Hoge Raad de noodzakelijke afwegingen en keuzes nu, voor zover mogelijk, zelf gemaakt.

Het bewijsbeslag is ook in niet-IE-zaken in beginsel toelaatbaar geacht. De Hoge Raad gaf een algemene uiteenzetting van de daaraan te stellen eisen en beantwoordde verder de zes prejudiciële vragen die hem door de voorzieningenrechter waren voorgelegd.

Nu is gebleken dat aldus over de beantwoording van controversiële rechtsvragen op betrekkelijk korte termijn duidelijkheid kan worden verkregen, valt te verwachten dat de rechtbanken en gerechtshoven op nog grotere schaal zulke vragen aan de Hoge Raad zullen voorleggen. Daarmee zal de rechtsvormende rol van de Hoge Raad verder worden versterkt.

te hoge premies voor overlijdens- risicoverzekering 'woekerpólissen'

[HR 14 JUNI 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ3749
\(AEGON – STICHTING
KOERSPLANDEWEGKWIJT\)](#)

Deze zaak betreft een aspect van de problematiek die wel wordt aangeduid als die van de woekerpólissen. Het gaat hier om een specifiek financieel product dat in de kern inhoudt dat de deelnemers (beleggers) vaste bedragen storten in een spaarfonds ('spaarkas') dat wordt beheerd door de aanbieder van het product, in de regel een grote verzekeraar. Deze belegt het bedrag van het spaarfonds in de beursgenoteerde fondsen. De belegger is nooit meer dan zijn inleg verschuldigd. Zijn

rendement bestaat uit een evenredig aandeel in de resultaten van het totale spaarfonds dat is behaald aan het einde van de overeengekomen looptijd. De belegger heeft echter alleen dan recht op de opbrengst als hij op de einddatum nog in leven is. Is dat niet het geval, dan ontvangen zijn erfgenamen een uitkering uit een aan het spaarfonds gekoppelde overlijdensrisicoverzekering. De aanbieder in deze zaak, Aegon, heeft tussen 1989 en 1998 ongeveer 600.000 van dergelijke contracten verkocht. Ook andere grote

verzekeraars hebben hoge omzetten behaald met financiële producten als deze.

Uit de contractsdocumentatie kon worden afgeleid dat de beleggers onder meer beheerskosten verschuldigd waren en dat voor hun rekening – met de aanbieder van het product, die daarvoor een premie berekende – een overlijdensrisicoverzekering werd gesloten. De hieraan verbonden kosten bleken zo hoog dat een groot aantal teleurgestelde beleggers, die zich niet hadden gerealiseerd dat als gevolg daarvan een aanzienlijke aftrek werd toegepast op hun inleg, zich hebben verenigd in de stichting die in deze zaak als eiseres optrad. Zowel deze stichting als de Consumentenbond heeft overleg met de verzekeraar gevoerd over de hoogte van de desbetreffende kosten. Dit overleg heeft geleid tot aanpassing met terugwerkende kracht van de contractsvoorwaarden in het voordeel van de beleggers. Partijen konden het niet eens worden over met name de premie voor de overlijdensrisicoverzekering. Daarover ging het in deze zaak, die uiteindelijk bij de Hoge Raad terechtkwam.

Het hof was van oordeel dat de in de overeenkomsten die tussen 1989 en 1998 waren gesloten een overlijdensrisicoverzekering was opgenomen, maar dat voor de klant de hoogte van de verschul-

digde premie niet duidelijk was. Nu Aegon die hoogte niet eenzijdig kon bepalen, was volgens het hof sprake van een ‘leemte’ in de overeenkomsten, die diende te worden ingevuld door het bepalen van een redelijke premie door de rechter. Daarvoor zocht het hof aansluiting bij een aanbeveling van de Ombudsman Financiële Dienstverlening. Bovendien was de informatie die Aegon bij het afsluiten van overeenkomsten had verstrekt, in een aantal opzichten onvolledig en onjuist, aldus het hof, zodat een belegger daardoor kon worden misleid. Het hof wees daarop de vorderingen van de Stichting en de beleggers grotendeels toe. Aegon stelde tegen deze beslissing cassatieberoep in.

De advocaat-generaal sloot zich bij het hof aan. Ook volgens hem was er in de betrokken overeenkomsten voor de overlijdensrisicoverzekering sprake van een leemte. De Hoge Raad verwierp het betoog van Aegon dat alle rechten en plichten van partijen op basis van de contractsdocumentatie exact te bepalen waren en dat daarom volgens Aegon geen sprake was van een leemte in de overeenkomsten. In de KoersPlan-overeenkomsten was de hoogte van de premie bepalend voor de hoogte van de spaarstorting en daarmee voor het te verwachten rendement op de beleggingen. Bij een gegeven

rendement haalde een deelnemer met een hogere premie voor de overlijdensrisicoverzekering om die reden een lagere opbrengst dan waarop hij op grond van de overeenkomst kon en mocht rekenen. Ook de berekening door het hof van een redelijke premie op basis van de aanbeveling van de Ombudsman Financiële Dienstverlening, hield stand in cassatie. Daarbij speelde een rol dat Aegon geen inzicht had gegeven in de vraag welke premie door haarzelf of door andere verzekeraars voor een vergelijkbaar risico bij een zelfstandige risicoverzekering in rekening werd gebracht.

Met dit arrest werden de beleggers dus ook wat betreft de premie overlijdensrisicoverzekering definitief in het gelijk gesteld. Het arrest past, in een bredere context bezien, in een reeks arresten van de Hoge Raad over de bescherming van beleggers in financiële producten met een complexe structuur.

vijf geselecteerde uitspraken van de strafkamer uit 2013

INHOUD

PRINT

inleiding

onbevoegheid hulpofficier hoeft niet tot vrijspraak te leiden

roekeloosheid in het verkeer

aangescherpte motiveringseisen ten aanzien van witwassen

pas detentie ongewenste vluchteling na volgen terugkeerprocedures

meer speelruimte rechter bij verlengen tbs

inleiding

Verhouding rechter-wetgever

De strafkamer heeft in 2013 één arrest gewezen waarin op een manco in de wetgeving wordt gewezen. In die zaak (HR 9 april 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ6526) ging het om de, door de procureur-generaal met een vordering tot cassatie in het belang van de wet aan de orde gestelde, vraag of hoger beroep kon worden ingesteld bij het hof tegen een beslissing tot afwijzing van een verzoek tot opheffing of schorsing van de voorlopige hechtenis. De wet (artikel 406 Wetboek van Strafvordering (Sv) biedt daarvoor volgens de Hoge Raad geen mogelijkheid. De Hoge Raad merkt wel op dat die kwestie regeling behoeft, maar dat het buiten de rechtsvormende taak van de rechter valt daarin te voorzien. De Hoge Raad heeft hier de verantwoordelijkheid gelegd bij de wetgever. Het is aan hem om, zo hij dit wenst, het openstellen van rechtsmiddelen tegen beslissingen over de voorlopige hechtenis anders te regelen.

Deze overweging staat in een traditie waarin de Hoge Raad de verhouding tot de wetgever zuiver wil houden. Een geval waarin een wettelijke regeling ontbrak en het de rechtsvormende taak van de rechter te buiten zou gaan om een oplossing daarvoor te geven, was een uitbreiding van het spreekrecht van slachtoffers op de zitting (HR 2 oktober 2012, ECLI:NL:HR:

2012:BX5402). Zo'n situatie kan zich bijvoorbeeld ook voordoen als de toepassing van een Nederlandse wet onverenigbaar lijkt te zijn met een een ieder verbindende bepaling van een verdrag. De wetgever is in het bijzonder aan zet indien voor het geconstateerde manco verschillende oplossingen denkbaar zijn. Het kan immers zijn dat er aan zo'n oplossing allerlei beleidsmatige, organisatorische en financiële aspecten kleven die niet met een handomdraai door de rechter kunnen worden opgelost. Dan zou hij zich op de stoel van de wetgever plaatsen.

De Hoge Raad pleegt dan wel eens het signaal af te geven dat het uitblijven van een wettelijke regeling te eniger tijd tot een andere afweging zal leiden bij de beoordeling van toekomstige gevallen waarin het gesignaleerde probleem een rol speelt. Dat deed zich bijvoorbeeld voor toen destijds een kroongetuigenregeling ontbrak (HR 30 juni 1998, NJ 1998/799). Later is zo'n regeling tot stand gekomen. Ook in het in 2014 gewezen arrest over het recht van een verdachte om zich tijdens het verhoor door de politie te laten bijstaan door een advocaat (HR 1 april 2014, ECLI:NL:HR:2014:770) komt een dergelijk signaal voor.

Selectie aan de poort

De invoering van art. 80a van de Wet op de Rechterlijke Organisatie (RO) in juli 2012

heeft in het verslagjaar 2013 de strafkamer volop de gelegenheid gegeven voor versnelde afdoening van zaken. Deze bepaling maakt het mogelijk om, zo snel mogelijk na binnenkomst van de schriftuur met cassatiemiddelen, het beroep in cassatie niet-ontvankelijk te verklaren. Dit kan wanneer de aangevoerde klachten geen behandeling in cassatie rechtvaardigen omdat de partij die cassatie instelt klaarblijkelijk onvoldoende belang heeft bij het cassatieberoep of omdat de klachten klaarblijkelijk niet tot cassatie kunnen leiden. Voor alle betrokkenen – verdachten, slachtoffers, benadeelde partijen, het Openbaar Ministerie – is dan op zo kort mogelijke termijn duidelijk dat de uitspraak van de feitenrechter definitief is.

In 2013 is gemiddeld een derde van de ongeveer 60 zaken met middelen waarin per week door het parket bij de Hoge Raad een conclusie wordt genomen, met art. 80a afgedaan. Dat is een significant aantal. De huidige werkwijze is als volgt. Nieuw binnengekomen schrifturen worden door het parket beoordeeld op of zij zich lenen voor toepassing van art. 80a RO. Komt de advocaat-generaal tot het standpunt dat dit het geval is, dan laat hij dat in een korte conclusie weten. Die conclusie wordt aan de indiener van de schriftuur toegezonden en deze kan daarop desgewenst reageren

door middel van een zogenoemde Borgersbrief. De Hoge Raad bekijkt de zaak en als hij het standpunt van de advocaat-generaal deelt, beslist hij tot toepassing van art. 80a RO in een arrest met meestal een zeer summiere motivering.

In het standaardarrest van kort na de invoering van dit artikel heeft de Hoge Raad al diverse gevallen genoemd die tot deze niet-ontvankelijkheid van het cassatieberoep leiden (HR 11 september 2012, ECLI:NL:HR:2012: **BX0132**).

Verschillende keren heeft de Hoge Raad dit jaar de gelegenheid te baat genomen om in aanvulling daarop duidelijk te maken welke andere klachten zich (voortaan) ook lenen voor afdoening op de voet van art. 80a RO. Zo kondigde de Hoge Raad op 2 april 2013, ECLI:NL:HR:2013:**BZ5960** aan dat, ook als niet alle onderdelen van de bewezenverklaring kunnen worden afgeleid uit de gebezigde bewijsmiddelen, er voortaan aanleiding kan zijn de zaak af te doen met toepassing van art. 80a RO. Dit omdat een nieuwe behandeling van de zaak niet tot een andere uitkomst ten aanzien van de bewezenverklaring zal leiden; dan heeft de verdachte in cassatie onvoldoende belang bij zijn klacht over de toereikendheid van de bewijsvoering.

In HR 11 juni 2013, ECLI:NL:HR:2013: **CA2547** werd met een verwijzing naar dit

arrest daadwerkelijk toepassing gegeven aan art. 80a RO. Uit de bewijsmiddelen kon slechts worden afgeleid dat de in de bewezenverklaring genoemde ladder was gestolen door onder anderen ‘de aangehouden persoon’ en dat deze persoon vervolgens niet heeft willen meewerken aan een identiteitsonderzoek. Daaruit kon niet met naam en toenaam worden afgeleid dat het de verdachte is geweest die de diefstal in vereniging had gepleegd. Het cassatiemiddel was dus in zoverre terecht voorgesteld. Maar omdat uit de verklaring van de verdachte op de terechtzitting zonder meer bleek dat hij de aangehouden persoon was die niet had willen meewerken aan een identiteitsonderzoek, had hij onvoldoende belang bij zijn klacht in cassatie. Dat is een belangrijk voorbeeld van de toepassing van art. 80a.

Een voorbeeld is ook te vinden in HR 12 februari 2013, ECLI:NL:HR:2013: **BZ1897**. Daarin wijzigde de Hoge Raad zijn koers bij klachten over een verbeurdverklaring: als de verdachte geen eigenaar is van de voorwerpen die door de rechter verbeurd zijn verklaard, heeft hij – anders dan in eerdere rechtspraak was beslist – geen belang om over de verbeurdverklaring in cassatie te klagen; die beslissing treft hem immers niet in zijn vermogen.

Zaken waarin het 80a-advies van de advocaat-generaal niet is gevolgd, zijn op de

vingers van een hand te tellen. Daaruit blijkt dat tussen raad en parket tot op grote hoogte overeenstemming bestaat over de gevallen waarin art. 80a RO toepassing kan vinden.

Het meest in het oog springende geval waarin de beoordeling uiteenliep, is het zogenoemde Tongzoon II-arrest (HR 12 maart 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ2653, NJ 2013/437). Daarin kwam de Hoge Raad terug van zijn eerdere uitspraak van 21 april 1998 (LJN ZD1026, NJ 1998/781) dat een afgedwongen tongzoon moet worden gekwalificeerd als ‘verkrachting’ omdat sprake is van ‘seksueel binnendringen’ als bedoeld in art. 242 Sr. Over het cassatieberoep had de advocaat-generaal begrijpelijkerwijze nog het standpunt ingenomen dat dit tot niet-ontvankelijkheid moest leiden omdat het tevergeefs opkwam tegen (tot dan toe) vaste jurisprudentie van de Hoge Raad.

Een ander geval waarin de Hoge Raad in afwijking van het 80a-standpunt van het parket toch tot vernietiging van het arrest van het hof kwam, was een zaak waarin het hof onderzoek had gedaan naar de juistheid van de verklaring van de advocaat dat hij door de verdachte bepaaldelijk was gevolmachtigd tot het instellen van hoger beroep. Dat mag volgens de Hoge Raad niet (HR 25 juni 2013, ECLI:NL:HR:2013:70).

Vaker komt het voor dat de Hoge Raad na een advies tot toepassing van art. 80a RO van de advocaat-generaal wel tot een verwerping van het cassatieberoep komt, maar die beslissing toch inhoudelijk motiveert omdat hij het punt daarover belangrijk genoeg vindt. Een voorbeeld: HR 22 januari 2013, ECLI:HR:NL:2013:BY8365 (goederen onttrekken aan de failliete boedel; art. 341 Sr).

Welke soort zaken worden afgedaan met art. 80a RO? Het is wellicht nog wat vroeg om een rode draad te ontdekken, maar het gaat daarbij heel vaak om kwesties van feitelijke aard, voor de weging en waardering waarvan de feitenrechter bij uitstek de aangewezen instantie is. De Hoge Raad is immers geen derde feitelijke instantie. Te denken valt aan bewijskwesties in de breedste zin van het woord: klachten dat het bewijs maar zou berusten op de verklaring van één getuige, dat verweren dat verklaringen onbetrouwbaar zijn niet of verkeerd zijn verworpen, dat het bewijs van (voorwaardelijk) opzet niet is geleverd, dat aangevoerde alternatieve scenario’s ten onrechte of op onbegrijpelijke wijze zouden zijn verworpen of daarop niet is ingegaan, klachten dat de zogenoemde Salduz-jurisprudentie niet is nageleefd of dat de bewijsconstructie innerlijke tegenstrijdigheden of andere onvolkomenheden zou bevatten.

Daarnaast betreffen het nogal wat zaken waarin wordt geklaagd over de afwijzing van verzoeken om getuigen te horen of om de behandeling van de zaak aan te houden. Ook zijn er relatief veel klachten over de strafmaat en de overwegingen die tot het opleggen van die straf hebben geleid. Het is kortom veelal de selectie en waardering van het voor de beslissing relevante feitenmateriaal dat ter discussie wordt gesteld of de begrijpelijkheid van de motivering van de beslissing; kwesties dus waar de Hoge Raad uit de aard van zijn taak altijd al met terughoudendheid toetst.

Van deze terughoudendheid geeft de strafkamer trouwens ook blijk bij de hantering van zijn bevoegdheid tot ambtshalve cassatie. Die wordt door de Hoge Raad tegenwoordig bijzonder spaarzaam toegepast. Omdat door een raadsman of door het Openbaar Ministerie steeds cassatieklachten moeten worden ingediend, moet de Hoge Raad in beginsel ervan kunnen uitgaan dat misslagen in de bestreden uitspraak of fouten in de aan die uitspraak voorafgegane procedure zijn opgemerkt en dat het achterwege blijven van een daarop toegespitste klacht berust op een weloverwogen keuze. Dan ligt het bij een beperkte capaciteit om cassatieberoepen te behandelen en gelet op de noodzaak zaken binnen een aanvaardbare termijn af te doen, in de

rede de behandeling in cassatie te concentreren op de door rechtsgeleerde tussenkomst ingediende klachten (HR 17 september 2013, ECLI:NL:HR:2013:704). Het ging in deze zaak onder meer om een veroordeling van de verdachte wegens het opzettelijk niet voldoen aan een vordering “krachtens wettelijk voorschrift” gedaan door een politieagent (art. 184 Sr). Dat verwijderingsbevel was gegeven op basis van een bepaling uit de Algemene Politieverordening (APV) van de desbetreffende gemeente, maar volgens vaste jurisprudentie van de Hoge Raad vormt die bepaling niet het juiste wettelijk voorschrift. Zou daarover in cassatie zijn geklaagd, maar dat was niet zo, zou dat tot vernietiging van de uitspraak hebben geleid. Was er aanleiding voor ambtshalve ingrijpen? De Hoge Raad achtte geen grond aanwezig om de bestreden uitspraak op de aangegeven grond ambtshalve te vernietigen. In een geval als hier bedoeld is de verdachte immers strafbaar ter zake van overtreding van de betrokken APV-bepaling, op welke overtreding bovendien wat betreft duur en hoogte hetzelfde strafmaximum is gesteld als in art. 184 Sr, zodat aannemelijk is dat na verwijzing of terugwijzing van de zaak door de Hoge Raad de tenlastelegging zal worden gewijzigd en dat vervolgens ter zake een vergelijkbare straf zal worden opgelegd. In zo een geval is niet voldoende evident dat

de verdachte zwaarwegend belang heeft bij ambtshalve cassatie en ligt het in de rede de behandeling in cassatie te concentreren op de door rechtsgeleerde tussenkomst ingediende klachten. Dat is overigens een van de belang-toets van art. 80a RO te onderscheiden criterium.

De aard van de zaken waarin 80a RO is toegepast is heel divers, van onverzekerd rijden tot mensenhandel, van moord of doodslag tot zedenzaken, van zaken waarin de verdachte schuldig is verklaard zonder straf tot zaken waarin langdurige gevangenisstraf of tbs is opgelegd, van zaken waarvoor in feitelijke aanleg veel belangstelling van de media bestond of die alleen de verdachte aanging. Ook niet-reguliere strafzaken zoals uitleveringen, beschikkingen en profijtontnemingen worden met art. 80a afgedaan.

En welke advocaten dienden nu schrifturen in die in aanmerking kwamen voor een afdoening op de voet van art. 80a RO? Voor sommigen is het wellicht een geruststellende gedachte dat geen enkele advocaat zich stiefmoederlijk behandeld hoeft te voelen. Bekende en minder bekende advocaten zijn inmiddels geconfronteerd met zo een niet-ontvankelijkheid. Art. 80a RO vindt zijn toepassing zonder aanzien des persoons, verdachte of advocaat, maar alleen op de

inhoud van de zaak. Zo’n niet-ontvankelijkheid zegt op zichzelf nog niets over de kwaliteit van de ingediende cassatiemiddelen. Juist omdat, zoals uit hierboven gegeven voorbeelden blijkt, de Hoge Raad in het bijzonder onderzoekt of voldoende belang bij cassatie bestaat, kunnen ook middelen die een juridisch relevant punt aansnijden of volgens eerdere rechtspraak doel getroffen zouden hebben – en dus op zichzelf aan de eisen voor een behoorlijk cassatiemiddel voldoen – (inmiddels) niet meer tot vernietiging van de bestreden uitspraak leiden. Dat neemt niet weg dat zich ook gevallen voordoen waarin middelen niet voldoen aan de eisen voor een behoorlijk cassatiemiddel en op die grond art. 80a RO wordt toegepast.

Een voorzichtige conclusie uit het eerste volle jaar waarin de strafkamer art. 80a RO heeft gehanteerd kan zijn dat het een vruchtbaar instrument is gebleken om sneller dan voorheen – in een paar weken nadat het parket zijn standpunt heeft laten weten – zaken te beslissen die geen wezenlijke bijdrage aan de rechtsontwikkeling of de rechtseenheid leveren. Interessant daarbij is de ontwikkeling die het denken over het belang bij cassatie doormaakt. Gevallen waarin een aantal jaren geleden de uitspraak van het hof werd vernietigd omdat uit de bewijsmiddelen niet volgde dat het

feit ‘te Amsterdam’ was gepleegd zoals in de bewezenverklaring stond, zouden nu aan dat lot ontsnappen omdat het voor niemand een punt was waar het feit was gepleegd en ook uit het dossier zonneklaar de pleegplaats bleek. Dat voorkomt dat na vernietiging een nieuwe behandeling nodig is waarbij met een eenvoudige operatie de fout wordt hersteld. Ook dat is in het belang van een behoorlijk rechtspleging en maakt geen inbreuk op de rechtsbescherming van de verdachte. Die ontwikkeling is nog niet voltooid.

Toepassing van art. 80a RO geschiedt, zoals gezegd, in ongeveer een derde van het aantal nieuwe zaken. Ook heeft de strafkamer de afdoening verder gestroomlijnd van zaken die zich lenen voor toepassing van art. 81, eerste lid, RO en die waarin zonder meer vernietiging moet volgen omdat direct kenbaar is dat de feitenrechter een wezenlijke fout heeft gemaakt (tezamen ook ongeveer een derde van het aantal zaken). Deze veranderde werkwijze heeft ertoe geleid dat de strafkamer niet alleen de doorlooptijden heeft kunnen terugbrengen, maar zich ook daadwerkelijk ruimte heeft verschaft om intensiever aandacht te kunnen geven aan zaken die voor de rechtsontwikkeling en de rechtsbescherming ertoe doen en die voor een grotere groep van gevallen in de rechtspraktijk van belang

zijn. Een vijftal interessante voorbeelden van zulke zaken komen hierna aan de orde.

onbevoegd- heid hulp- officier hoeft niet tot vrijspraak te leiden

[HR 19 FEBRUARI 2013,](#)
[ECLI:NL:HR:2013:BY5322](#)

In deze zaak gaf een hulpofficier van justitie een machtiging aan politie-agenten voor het doorzoeken van de woning van verdachten. Zij werden verdacht van het hebben van een hennepkwekerij en de agenten troffen in de woning het bewijs daarvan aan. De hulp-officier had op dat moment geen certificaat voor het uitoefenen van zijn functie want hij was niet geslaagd voor het examen ter verlenging van zijn certificaat. Daarom was hij niet bevoegd de machtiging af te geven. Volgens het hof moest dit vormverzuim tot uitsluiting van het daardoor verkregen bewijs en vrijspraak leiden.

Het cassatieberoep van het Openbaar Ministerie (OM) slaagde. Volgens de Hoge Raad is het oordeel van het hof onvoldoende gemotiveerd. In het bijzonder blijkt niet of en in hoeverre de verdachte door het verzuim daadwerkelijk in zijn verdediging is geschaad. Evenmin blijkt van een zodanig ingrijpende inbreuk op het huisrecht van de verdachte dat dit tot bewijsuitsluiting noopt.

De Hoge Raad geeft in dit arrest ter precisering van het standaardarrest HR 30 maart 2004, [LJN AM2533](#), [NJ 2004/276](#) criteria om te bepalen wanneer een vormverzuim tot uitsluiting van het daardoor verkregen bewijsmateriaal leidt.

Dat is het geval wanneer het recht op een eerlijk proces (art 6 EHRM) is geschonden of wanneer een zeer ernstige inbreuk wordt gemaakt op een ander grondrecht van een verdachte. Bewijsuitsluiting kan voorts in uitzonderingsgevallen ook aan de orde komen wanneer er sprake is van een structureel vormverzuim waarbij autoriteiten zich onvoldoende inspannen om dit vormverzuim te voorkomen. Voorbeelden van gevallen waarin het vormverzuim het recht op een eerlijk proces betreft zijn die waarin de aangehouden verdachte niet voorafgaand aan zijn eerste verhoor is gewezen op zijn recht een advocaat te raadplegen (o.m. HR 29 januari 2013, HR:2013:BY9008). Ook als is verzuimd de cautie ex art. 29 Wetboek van Strafvordering (Sv) te geven, komt bewijsuitsluiting in aanmerking. De mededeling aan de verdachte dat hij niet verplicht is tot antwoorden is volgens de Hoge Raad noodzakelijk ter verzekering van het recht op een eerlijk proces in de zin van art. 6 EVRM. In zo'n geval is de ruimte beperkt om na afweging van de art. 359a lid 2 Sv genoemde factoren af te zien van bewijsuitsluiting (HR 16 april 2013, HR:2013:BY5706).

Anders is het met klachten die op enigerlei wijze zien op inbreuken op de persoonlijke levenssfeer. In het geval van de

onbevoegde hulpofficier bleek dat het bij de beoordeling of sprake was van een ernstige inbreuk op het huisrecht van belang kan zijn of de desbetreffende opsporingsambtenaren te goeder trouw erop mochten afgaan dat de hun verstrekte machtiging door een bevoegde hulpofficier van justitie was afgegeven. In verband daarmee had het hof moeten onderzoeken of een andere, wel bevoegde, autoriteit eveneens een machtiging zou hebben verleend.

Het arrest over de onbevoegde hulpofficier is onder meer aangehaald in HR 9 april 2013, HR:2013:BX4439 waarin het OM opkwam tegen een bewijsuitsluiting in een geval waarin op de voet van art. 55b Sv in de auto van de verdachte een onderzoek is uitgevoerd. Door de vondst van een tas met €108.000 is toen een verdenking van witwassen ontstaan. Ook in dit geval honoreerde de Hoge Raad het cassatieberoep van het Openbaar Ministerie. En in de Puttense

moordzaak bleek (opnieuw) dat het onrecht nalaten om in de DNA-databank opgenomen sporendragers te verwijderen, niet de gevolgtrekking kan dragen dat dit een vormverzuim oplevert dat is begaan in het kader van het voorbereidend onderzoek als bedoeld in art. 359a Sv naar de in deze zaak tenlastegelegde en bewezenverklaarde feiten (HR 17 september 2013, HR:2013:BZ9992).

roekeloosheid in het verkeer

[HR 15 OKTOBER 2013,](#)
[ECLI:NL:HR:2013:959,](#)
[NJ 2014/27 M.N. N. KEIJZER.](#)

Op 15 oktober 2013 en daarna op 3 december 2013 heeft de Hoge Raad zes arresten gewezen over roekeloosheid in het verkeer. In het hier geselecteerde arrest ging het om één van twee automobilisten die met een andere bestuurder te midden van medeweggebruikers in een ‘kat-en-muis-spel’ verwickeld was geraakt. Daarbij haalden ze elkaar beurtelings in. Ze negeerden een rood licht en reden binnen de bebouwde kom met een snelheid van circa 115 km per uur. De verdachte is op een kruising met een voor hem van

links komende auto in botsing gekomen. Beide inzittenden van die auto kwamen daarbij om het leven. Het hof kwam tot een bewezenverklaring van schuld door roekeloosheid en legde een gevangenisstraf van twee jaar op, met een ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor vijf jaar.

In dit geval heeft de Hoge Raad het beroep in cassatie verworpen, maar in vier van de vijf andere zaken heeft hij gecasseerd wegens ontoereikende motivering van het oordeel dat de bewezen verklaarde gedraging roekeloos was.

Roekeloosheid is sinds 2006 een wettelijke strafmaat verhogende omstandigheid. Op dood door schuld in het verkeer staat volgens art. 175, eerste lid, WVW 1994 maximaal drie jaar gevangenisstraf; volgens het tweede lid van dat artikel staat op dood door schuld bestaande in roekeloosheid maximaal zes jaar gevangenisstraf. Indien de verdachte onder invloed of met veel te hoge snelheid reed of zich schuldig maakte aan een van de andere in art. 175, derde lid, WVW 1994 genoemde gedragingen kunnen die straffen van drie respectievelijk zes jaar met de helft worden verhoogd.

Onder meer in HR 22 mei 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU2016, NJ 2012/488 had de Hoge Raad de motiveeringsplichten ten aanzien van het bewijs van roekeloosheid reeds aangescherpt. De Hoge Raad beseft dat de vraag of in een concreet geval sprake is van roekeloosheid een beoordeling vergt van de specifieke omstandigheden van dat geval en hoedt zich daarom voor een al te precieze invulling van het begrip. In de onderhavige zaken wordt niettemin geprobeerd meer licht te werpen op de factoren waarop daarbij moet worden gelet.

Van roekeloosheid als zwaarste, aan opzet grenzende, schuldvorm zal slechts in uitzonderlijke gevallen sprake zijn. Om tot

het oordeel te kunnen komen dat in een concreet geval sprake is van roekeloosheid zal de rechter zodanige feiten en omstandigheden moeten vaststellen dat daaruit is af te leiden dat door de buitengewoon onvoorzichtige gedraging van de verdachte een zeer ernstig gevaar in het leven is geroepen, alsmede dat de verdachte zich daarvan bewust was, althans had moeten zijn. In dit verband volstaat doorgaans niet de enkele vaststelling dat de verdachte zich heeft schuldig gemaakt aan het onder invloed of met veel te hoge snelheid rijden of een van de andere volgens art. 175, derde lid, WVW 1994 zelfstandig tot verhoging van het wettelijk strafmaximum leidende gedragingen.

In de arresten waarin de bewezenverklaring onvoldoende gemotiveerd werd geacht was steeds sprake van een of meer van de in het derde lid genoemde strafmaat verhogende factoren, terwijl in het andere arrest waarin het cassatieberoep werd verworpen eveneens een snelheidswedstrijd had plaatsgevonden.

aangescherpte motiverings- eisen ten aanzien van witwassen

HR 17 DECEMBER 2013,
ECLI:NL:HR:2013:2001, NJ 2014/75
M.N. M.J. BORGERS

De verdachte had op Schiphol een geldbedrag van € 10.725 voorhanden, terwijl hij wist dat dit geld afkomstig was uit enig misdrijf. Hij wordt veroordeeld wegens witwassen. De Hoge Raad verwerpt zijn beroep omdat niet blijkt dat door of namens de verdachte is aangevoerd dan wel anderszins blijkt dat het bij de verdachte aangetroffen geldbedrag afkomstig is uit zijn eigen misdrijf. Dat betekent dat de aangescherpte motiveringseisen ten aanzien van witwassen in de onderhavige zaak niet van toepassing zijn.

De bedoelde aanscherping die tot diverse vernietigingen heeft geleid, kwam duidelijk naar voren in een vijftal arresten van de Hoge Raad van 8 januari 2013. Het ging steeds om voorwerpen – meestal geld – afkomstig van een door de verdachte zelf begaan misdrijf, terwijl hem het ‘verwerven’ of ‘voorhanden hebben’ daarvan werd verweten.

Op zich staat niets aan veroordeling wegens – kort gezegd – (schuld)witwassen in de weg als iemand die een in de art. 420bis en 420quater Wetboek van Strafrecht (Sr) omschreven gedraging

verricht ten aanzien van een voorwerp dat afkomstig is uit enig door hemzelf begaan misdrijf. De Hoge Raad wil evenwel voorkomen dat een verdachte die een bepaald misdrijf heeft begaan en die de door dat misdrijf verkregen voorwerpen verwerft of voorhanden heeft, zich automatisch ook schuldig maakt aan het witwassen van die voorwerpen. Uit de wetsgeschiedenis volgt immers dat de strafbaarstelling van witwassen een eigen, zelfstandig doel heeft en strekt ter bescherming van de aantasting van de integriteit van het financieel en economisch verkeer en van de openbare orde. Bovendien wil de Hoge Raad bevorderen dat in zo'n geval het door de verdachte begane (grond)misdrijf, dat in de regel nader is omschreven in een van specifieke bestanddelen voorziene strafbepaling, in de vervolging centraal staat.

Het gaat bij witwassen om een gedraging die meer omvat dan het enkele verwerven of voorhanden hebben. De criminele herkomst van dat door eigen misdrijf verkregen voorwerp moet daadwerkelijk worden verborgen of verhuuld. Uit de motivering moet kunnen worden afgeleid dat de verdachte van witwassen van voorwerpen die afkomstig zijn van eigen misdrijf het voorwerp niet slechts heeft verworven of voorhanden heeft gehad, maar dat zijn gedragingen ook (kennelijk) gericht zijn

geweest op het daadwerkelijk verbergen of verhullen van de criminele herkomst van het voorwerp. De omstandigheid of het 'gronddelict' eveneens is tenlastegelegd of bewezenverklaard doet – volgens de conclusie van de AG Vegter bij HR 17 december 2013, ECLI:NL:HR:2013:2002, NJ 2014/77 – niet ter zake. Anderzijds is de bijzondere motiveringsplicht niet van toepassing als een (onbekende) ander het gronddelict heeft begaan.

Er zijn in de loop van het jaar diverse arresten over opbrengsten uit eigen misdrijf vernietigd. Dat was bijvoorbeeld het geval in HR 8 januari 2013, ECLI:NL:HR:2013:BX6910, NJ 2013/266 m.n. M.J. Borgers. Dat betrof een arrest waarin het hof niet meer had vastgesteld dan dat de medeverdachte echtgenoot de gelden in de kluis in zijn woning bewaarde en de verdachte echtgenote hiervan op de hoogte was. Daaruit kan niet zonder meer worden afgeleid dat daarmee in nauwe en bewuste samenwerking gedragingen zijn verricht die ook (kennelijk) gericht zijn geweest op het daadwerkelijk verbergen of verhullen van de criminele herkomst van de gelden. Deze rechtspraak betekent dus niet dat vervolging wegens witwassen onmogelijk is geworden. Als iemand wordt aangetrof-

fen met een koffer met geld heeft hij iets uit te leggen – al is het maar welk misdrijf hij heeft gepleegd.

pas detentie ongewenste vluchteling na volgen terugkeer- procedures

HR 21 MEI 2013, BY3151 (TERUGKEER-
PROCEDURE) EN HR 28 MEI 2013,
BY4310, NJ 2013/332 M.N M.J. BORGERS
(VLUCHTELINGENVERDRAG)

Aan de Hoge Raad zijn bij herhaling kwesties voorgelegd op het snijvlak van strafrecht en vreemdelingenrecht.

Daarbij speelt niet-nationale regelgeving een belangrijke rol.

De eerste zaak betreft een naar eigen zeggen Algerijnse vreemdeling, die opgeeft sinds begin 1994 in Nederland te verblijven. Hij komt regelmatig met politie en justitie in aanraking en wordt in 2004 tot ongewenst vreemdeling verklaard. In 2010

is hij aangehouden. Het hof vindt niet aannemelijk dat de verdachte staatloos is of zelf serieuze pogingen heeft ondernomen om Nederland te verlaten dan wel om aan identiteitspapieren te komen. Hij wordt als ongewenst verklaarde vreemdeling die toch illegaal in Nederland verblijft, veroordeeld op grond van artikel 197 Wetboek van Strafrecht (Sr). De Hoge Raad verwerpt het beroep tegen de veroordeling en neemt ook in aanmerking dat de verdachte niet meewerkte en geen inspanning heeft verricht

om zijn vertrek uit Nederland te bewerkstelligen. Maar de klacht tegen de veroordeling tot vier maanden onvoorwaardelijke gevangenisstraf slaagt wel, zoals ook het geval is in vier andere op die dag gewezen uitspraken.

Het EU-recht (in het bijzonder Richtlijn 2008/115/EG en een drietal uitspraken van het Hof van Justitie van de EU) brengt mee dat een onvoorwaardelijke gevangenisstraf aan de ongewenst verklaarde vreemdeling niet mag worden opgelegd als de verschillende stappen van de in de richtlijn vastgelegde terugkeerprocedure nog niet door de staat zijn doorlopen. Die stappen moeten immers ertoe leiden dat de vreemdeling – vrijwillig of met behulp van dwangmiddelen – terugkeert, terwijl het opleggen van een gevangenisstraf een doeltreffend beleid van verwijdering en terugkeer juist in gevaar kan brengen.

Voordat de rechter een onvoorwaardelijke gevangenisstraf kan opleggen aan een ongewenst verklaarde vreemdeling die illegaal in Nederland verblijft, moet hij nagaan of door de staat de stappen van de terugkeerprocedure zijn doorlopen. De Hoge Raad heeft aanleiding gezien in zaken waarin de cassatieschriftuur is ingekomen vóór 21 mei 2013 de naleving

van deze regel ambtshalve te onderzoeken (vgl. HR 17 september 2013, ECLI:NL:HR:2013:705).

De tweede zaak betreft een Somalische vreemdeling die op luchthaven Eindhoven aankwam in het bezit van een vals reisdocument. De Hoge Raad overweegt dat het soms voor vluchtelingen niet mogelijk is om op legale wijze toegang te krijgen tot een veilig land. Aan die bescherming zou ernstig te kort worden gedaan als de vluchteling zou mogen worden vervolgd voor het bezit en gebruik van valse reisdocumenten. De Hoge Raad is daarom van oordeel dat een vreemdeling die met valse papieren Nederland binnenkomt en hier asiel aanvraagt, een beroep kan doen op art. 31 Vluchtelingenverdrag, ook als nog niet vaststaat dat hij aan alle voorwaarden voor erkenning als vluchteling voldoet.

Volgens de Hoge Raad is het niet aan de strafrechter om te bepalen of een vreemdeling een vluchteling is in de zin van het Vluchtelingenverdrag. Een oordeel over de aannemelijkheid van het vluchtrelaas op basis waarvan asiel is aangevraagd is voorbehouden aan de minister en na ingesteld beroep aan de bestuursrechter. Zolang over een asielaanvraag geen finaal afwijzend oordeel is geveld, is het Openbaar Ministerie niet ontvankelijk in zijn

strafvervolgning voor bezit of gebruik van een vals reisdocument (art. 231 Sr.). In een andere zaak oordeelde de Hoge Raad dat ook vreemdelingen die in Nederland met valse papieren worden opgepakt terwijl zij op doorreis zijn naar een ander, uiteindelijk land van toevlucht een beroep kunnen doen op art. 31 Vluchtelingenverdrag. Dat zo'n vreemdeling zich niet onmiddellijk bij de Nederlandse autoriteiten meldt, doet aan die bescherming niet af (HR 28 mei 2013, LJN BY4238).

meer speelruimte rechter bij verlengen tbs

[HR 15 JANUARI 2013,](#)
[ECLI:NL:HR:2013:BY8434, NJ 2013/161](#)
[M.N. P.H.P.M.C. VAN KEMPEN](#)

Dit arrest betreft een cassatie in het belang der wet. Deze geschiedt op vordering van het parket bij de Hoge Raad in een geval waarin een uitspraak onherroepelijk is. De vordering betreft een uitspraak van de penitentiaire kamer van het gerechtshof in Arnhem, waartegen geen (gewoon) beroep in cassatie openstond. De kamer had een beslissing tot verlenging van de terbeschikkingstelling (tbs) met een bevel tot verpleging vernietigd en de vordering van de officier van justitie tot verlenging van de tbs met

verpleging afgewezen. De verdachte was veroordeeld omdat hij opzettelijk dreigend met een mes stekende bewegingen in de richting van een ander had gemaakt en deze de woorden had toegevoegd: “Wil je dood?”

Een dergelijke verlengingsbeslissing is aan de orde geweest in het arrest van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) van 31 juli 2012 (Van der Velden), NJ 2012/160. In die zaak had de rechter die de tbs met verpleging had opgelegd (de zogenoemde opleggings-

rechter) zich evenmin uitgelaten over de vraag of sprake was van een geweldsmisdrijf, terwijl de rechter die aanvankelijk op de vordering tot verlenging had beslist (de zogenoemde verlengingsrechter), had geoordeeld dat daarvan geen sprake was. Pas de rechter die in hoger beroep besliste over verlenging van de tbs oordeelde anders. Dat was van belang omdat art. 38e Wetboek van Strafrecht verlenging van de tbs na vier jaar slechts mogelijk maakt als veroordeeld is wegens een geweldsmisdrijf.

De Hoge Raad verstaat de beslissing van het EHRM aldus dat de voorwaarden waaraan moet zijn voldaan om een vrijheidsberoving te kunnen aanmerken als rechtmatig conform art. 5 lid 1 EVRM duidelijk moeten zijn omschreven en dat de wijze waarop zij worden toegepast in redelijkheid voorzienbaar moet zijn. Dat brengt mee dat het de opleggingsrechter is die oordeelt dat de door hem opgelegde tbs wel of niet is gemaximeerd. De enkele omstandigheid dat de opleggingsrechter niet expliciet heeft vermeld dat de tbs is opgelegd betreffende een geweldsmisdrijf, brengt echter – anders dan wel uit het arrest van het EHRM is afgeleid – nog niet mee dat de maatregel niet meer voor verlenging vatbaar is na vier jaar. Geen rechtsregel staat eraan in de weg dat de

verlengingsrechter het oordeel dat sprake was van een geweldsmisdrijf, besloten kan achten in de einduitspraak van de opleggingsrechter. Waar het op aankomt, is dat het oordeel van de verlengingsrechter dat de tbs destijds is opgelegd een geweldsmisdrijf, in redelijkheid voorzienbaar moet zijn en dus voor de terbeschikkinggestelde niet als een verrassing komt. In een geval als het onderhavige (bedreiging) zal de verlengingsrechter o.a. kunnen betrekken of uit de overige inhoud van de einduitspraak van de opleggingsrechter blijkt dat de bedreiging werd voorafgegaan, vergezeld of gevolgd door niet-verbaal agressief gedrag t.o.v. de bedreigde dan wel op enige (andere) wijze werd ondersteund, alsmede of destijds aannemelijk was dat de bedreiging zou worden uitgevoerd.

Cassatie in het belang der wet is een instrument waarmee het parket bij de Hoge Raad in 2013 ook in vier andere strafzaken gewichtige rechtsvragen aan de orde heeft gesteld. Zo besliste de Hoge Raad in HR 19 februari 2013, ECLI:NL:HR:BX9407, NJ 2013/436 met kritische annotatie van N. Keijzer onder meer dat onder ‘zwaar lichamelijk letsel’ als bedoeld als strafverzwarende omstandigheid in art. 248 Sr niet worden begrepen psychische symptomen zoals

posttraumatische stress. De verwachting is dat dit middel vaker zal worden aangewend.

vijf geselecteerde uitspraken van de belastingkamer uit 2013

inleiding

verdedigingsbeginsel

vrij beleggingenverkeer binnen EU belet heffing van dividendbelasting niet

navordering en boete-oplegging bij zwartsparenders

erfbelasting, bedrijfsopvolgingsfaciliteit en gelijkheidsbeginsel

eu-recht belet ongelijke btw-heffing op privégebruik milieuvriendelijke auto

inleiding

De wetgever en de rechter zijn samen verantwoordelijk voor de rechtsontwikkeling. De wetgever neemt daarbij in de regel het voortouw. Soms ontstaat een niet door de wetgever voorziene situatie die dringend om nieuw recht vraagt. De rechter moet dan nieuwe lijnen uitzetten.

Een voorbeeld uit het bestuursrecht betreft overschrijding van de redelijke termijn van berechting. De andere hoogste bestuursrechters (de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, de Centrale Raad van Beroep en het College van Beroep voor het bedrijfsleven) hebben vanaf eind 2008 op grond van de rechtszekerheid als algemeen rechtsbeginsel aanvaard dat bestuursrechtelijke geschillen binnen een redelijke termijn moeten worden beslecht, ook in gevallen waarin artikel 6 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) niet van toepassing is. Zij hebben aangenomen dat bij overschrijding van die termijn als regel recht bestaat op een – forfaitair te berekenen – immateriële schadevergoeding.¹ De Hoge Raad

¹ Zie de rechtspraak vermeld in de conclusie van advocaat-generaal Wattel van 8 november 2010 in de zaak 09/02639, ECLI:NL:PHR:2011:BO5046, BNB 2011/232.

heeft zich als hoogste rechter in belastingzaken uit een oogpunt van rechtseenheid bij deze rechtspraak aangesloten in een drietal arresten van 11 juni 2011.² De Hoge Raad en de andere hoogste bestuursrechters hebben met betrekking tot de procedurele behandeling van dit soort zaken artikel 8:73 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) van overeenkomstige toepassing verklaard. Deze bepaling is eigenlijk niet voor dit soort kwesties geschreven. Als gevolg daarvan rezen diverse processuele vragen waarvoor de wet geen oplossing biedt. De rechter heeft veel van deze vragen beantwoord, door zoveel mogelijk aan te sluiten bij het wettelijke systeem. Aanvankelijk bestond de verwachting dat de rechter hier slechts tijdelijk oplossingen hoefde te bieden. De wetgever heeft bij nader inzien echter ervan afgezien de problematiek wettelijk te regelen.³ De rechter zal dus rechtsvormende keuzes op dit terrein moeten blijven maken. Dat geldt ook onder de verzoekschriftenprocedure van de artikelen 8:88 Awb, die per 1 juli 2013 ter vervanging van artikel 8:73 in de Awb is opgenomen. Voor de Hoge Raad als cassatierechter geldt dit in versterkte mate, omdat in de

² Zie o.m. HR 11 juni 2011, nr. 09/02639, ECLI:NL:HR:2011:BO5046, BNB 2011/232.

³ Zie de Nota van toelichting bij het KB van 22 april 2013, Stb. 162.

genoemde regeling in de Awb geen rekening is gehouden met cassatierechtspraak. De verhouding met de wetgever was ook aan de orde in twee arresten van 15 november 2013 (ECLI:NL:HR:2013:1125 en ECLI:NL:HR:2013:1126), waarin praktische en werkbare richtlijnen werden vastgesteld waarmee de vrijstelling van verpleeg- en verzorgingstehuizen van onroerendezaakbelasting kan worden bepaald. De wetgever had hiervoor een globale regeling getroffen en niet nader uitgewerkt, hoewel tijdens de parlementaire behandeling aan de orde was geweest dat deze regeling kon leiden tot uitvoeringsproblemen. Met de onderhavige arresten heeft de Hoge Raad deze problemen zoveel mogelijk willen beperken.

Het gaat om het volgende. Verpleeg- en verzorgingstehuizen kunnen gedeeltelijk zijn vrijgesteld van onroerendezaakbelasting. Over de waarden van die gedeelten van de onroerende zaak die in hoofdzaak tot woning dienen, wordt geen gebruikersbelasting geheven. De feitenrechtters bleken bij de toepassing hiervan uiteenlopende benaderingen te gebruiken. Een staalkaart van die verschillen is te vinden in de conclusies van advocaat-generaal IJzerman (ECLI:NL:PHR:2013:168 en ECLI:NL:PHR:2013:16). De richtlijnen die de Hoge Raad in deze

arresten geeft, moeten aan deze verschillen een einde maken.

Bij de formulering van de richtlijnen wordt door de Hoge Raad vooropgesteld dat een duurzaam verblijf in een verpleeg- of verzorgingstehuis voor de bewoners daarvan het karakter van wonen heeft. Dat deze bewoners ook hulp, verzorging en verpleging wordt geboden en dat zij daarom beperkt worden in hun privacy en handlingsvrijheid, neemt volgens de Hoge Raad niet weg dat een verpleeg- of verzorgingstehuis voor hen de functie van een woning heeft.

De gedeelten van verpleeg- en verzorgingstehuizen die in hoofdzaak dezelfde functie hebben als de vergelijkbare gedeelten van een woning, zijn vrijgesteld van gebruikersbelasting. Dit zijn bijvoorbeeld de eigen slaapkamers van de bewoners maar ook de gemeenschappelijke woonkamers, eetzaal, keukens, sanitaire ruimten en andere ruimten die gezamenlijk door de bewoners worden gebruikt. De mate waarin die ruimten mede door het verplegend personeel worden gebruikt, is niet van belang. De mate waarin bewoners zich vrijelijk kunnen bewegen in een ruimte is, zo blijkt uit deze arresten, evenmin relevant voor beantwoording van de vraag of die ruimte in hoofdzaak tot woning dient dan wel volledig dienstbaar is aan woondoeleinden.

De gedeelten van verpleeg- en verzorgingstehuizen die worden gebruikt door het personeel van de instelling of door anderen, zoals kantoorruimten, zijn niet vrijgesteld van onroerendezaakbelasting. In de arresten worden aanwijzingen geformuleerd voor ruimten die voor revalidatie en (para-)medische zorg worden gebruikt, voor in de instellingen aanwezige winkels en restaurants, voor de ondergrond van de opstal en voor de bij de instellingen aanwezige parkeerterreinen.

In het arrest van 14 juni 2013 (ECLI:NL:HR:2013:BY1244) is de Hoge Raad daarentegen op advies van de advocaat-generaal Wattel niet opgetreden als plaatsvervangend wetgever, ondanks een aansporing daartoe van de medewetgever zelf tijdens de parlementaire behandeling. De zaak betreft het volgende. In 2006 was de deelnemingsvrijstelling niet van toepassing op twee deelnemingen van de belanghebbende. Als gevolg van een wetswijziging is de deelnemingsvrijstelling per 1 januari 2007 wel van toepassing. De beide deelnemingen hebben ultimo 2007 dividend betaalbaar gesteld waarvan een deel uit winst over 2006 afkomstig is. De rechtbank heeft geoordeeld dat op de aan 2006 toerekenbare dividenden de deelnemingsvrijstelling niet van toepassing is, daarbij overwegende dat de zogeheten

compartimenteringsleer ook geldt als het regime van de deelnemingsvrijstelling verandert als gevolg van wetswijziging (regelcompartimentering). Tegen deze uitspraak is sprongcassatie ingesteld. De Hoge Raad heeft voorop gesteld dat als bij wetswijziging geen overgangsbepaling wordt opgenomen, moet worden uitgegaan van onmiddellijke werking van de gewijzigde bepaling. Om die reden is de per 1 januari 2007 gewijzigde bepaling van toepassing op voordelen die vanaf die datum worden gerealiseerd. Daaraan doet volgens de Hoge Raad niet af dat de wetgever blijkens de toelichting bij deze wetswijziging ervan is uitgegaan dat compartimentering zou plaatsvinden zodat op voordelen uit een deelneming die toerekenbaar zijn aan belastingtijdvakken voor 1 januari 2007 het tot dan geldende regime zou worden toegepast. Bij afwezigheid van overgangsmaatregelen is het niet aan de rechter om in afwijking van de nieuwe wettekst de vóór die wijziging geldende, inmiddels vervallen wetbepaling te blijven toepassen voor zover die voordelen toerekenbaar zijn aan tijdvakken van voor die wetswijziging.

Cijfermatig kan over de werkzaamheden van de belastingkamer van de Hoge Raad kort het volgende worden opgemerkt. Van de 1029 zaken die in 2013 zijn uitge-

stroomd zijn – na aftrek van intrekkingen en van administratief afgedane zaken – in totaal 888 zaken met een arrest afgedaan. Hiervan betreffen 132 arresten een niet-ontvankelijkverklaring met toepassing van artikel 80a Wet RO, dat is bijna 15% van alle arresten van de belastingkamer. De gemiddelde doorlooptijd van de artikel 80a-arresten was 175 dagen. Ter vergelijking: de gemiddelde doorlooptijd van arresten die met artikel 81 Wet RO zijn afgedaan is in 2013 307 dagen, van ‘gewone’ arresten 470 dagen. De gemiddelde doorlooptijd van alle uitgestroomde zaken tezamen was in 2013 296 dagen tegen 310 dagen in 2012. Deze winst is toe te schrijven aan de snelle afdoening van 80a-zaken, waarin geen conclusies van repliek en dupliek worden ingediend.

Binnen de 132 zaken die met toepassing van artikel 80a Wet RO zijn afgedaan laten zich met name de volgende clusters onderscheiden:

Verzoeken tot herziening: 21 (= 16%) De herzieningszaken voldeden veelal niet aan de eisen die artikel 8:88 (thans artikel 8:119) Awb daarvoor stelt omdat geen sprake was van een novum
WOZ-zaken en Centrale Raad van Beroep-zaken: 39 (=29,5%). WOZ-zaken kenmerken zich veelal door feitelijke waar-

deringsoordelen die in cassatie nauwelijks aantastbaar zijn. Tegen CRvB-zaken staat slechts in beperkte mate beroep in cassatie open; met name kunnen motiveringsklachten niet tot cassatie leiden
De overige artikel 80a-Wet RO zaken (72 = 54,5%) vormen geen clusters. Het gaat bij deze zaken om afdoening op de volgende gronden (al dan niet in onderlinge combinatie): ‘De klachten richten zich tegen een evident juiste en behoorlijke gemotiveerde beslissing’ en ‘Evident falende motiveringsklachten’. Verder was in 19 zaken (17%) de grond voor afdoening met 80a wet RO: ‘Rechtsklachten gaan uit van een evident onjuiste rechtsopvatting’.

Zoals ook in voorgaande jaren het geval was, bleken ook in dit jaar in veel zaken het recht van de Europese Unie, waaronder ook begrepen het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie, en ander internationaal recht, zoals belastingverdragen en mensenrechtenverdragen, van belang. Dat de werkingssfeer van het Handvest van de Grondrechten tamelijk ruim is en ook in belastingzaken in de nationale rechtssfeer van toepassing kan zijn, bleek uit het arrest van het Hof van Justitie van 26 februari 2013 in de zaak Åkerberg Fransson (zaak C-617/10, BNB 2014/15). In 2013 werd het Hof van Justitie van de Europese Unie door de belastingkamer in

19 zaken verzocht om een prejudiciële beslissing. De behandeling van een aantal zaken met dezelfde of vergelijkbare vragen werd om deze reden door de Hoge Raad aangehouden. Een voorbeeld is de zaak over de vraag of Nederland voor zijn 30%-regeling (die een ruime onbelaste kostenvergoeding toelaat voor buitenlandse werknemers die schaarse specialistische deskundigheid meebrengen) de eis mag stellen dat deze werknemers voordat zij in Nederland kwamen werken, meer dan 150 kilometer uit de Nederlandse grens woonden (HR 9 augustus 2013, ECLI:NL:HR:2013:474; advocaat-generaal Niessen had geconcludeerd dat die eis verenigbaar was met het vrije werknemersverkeer binnen de EU).

In het navolgende worden vijf belangrijke arresten van de belastingkamer uit 2013 besproken. In al die arresten speelden regels van Europees en/of internationaal recht een rol.

Vaak ging het bovendien om kwesties die veel belastingplichtigen aangingen, voor wie de Hoge Raad duidelijkheid heeft willen bieden.

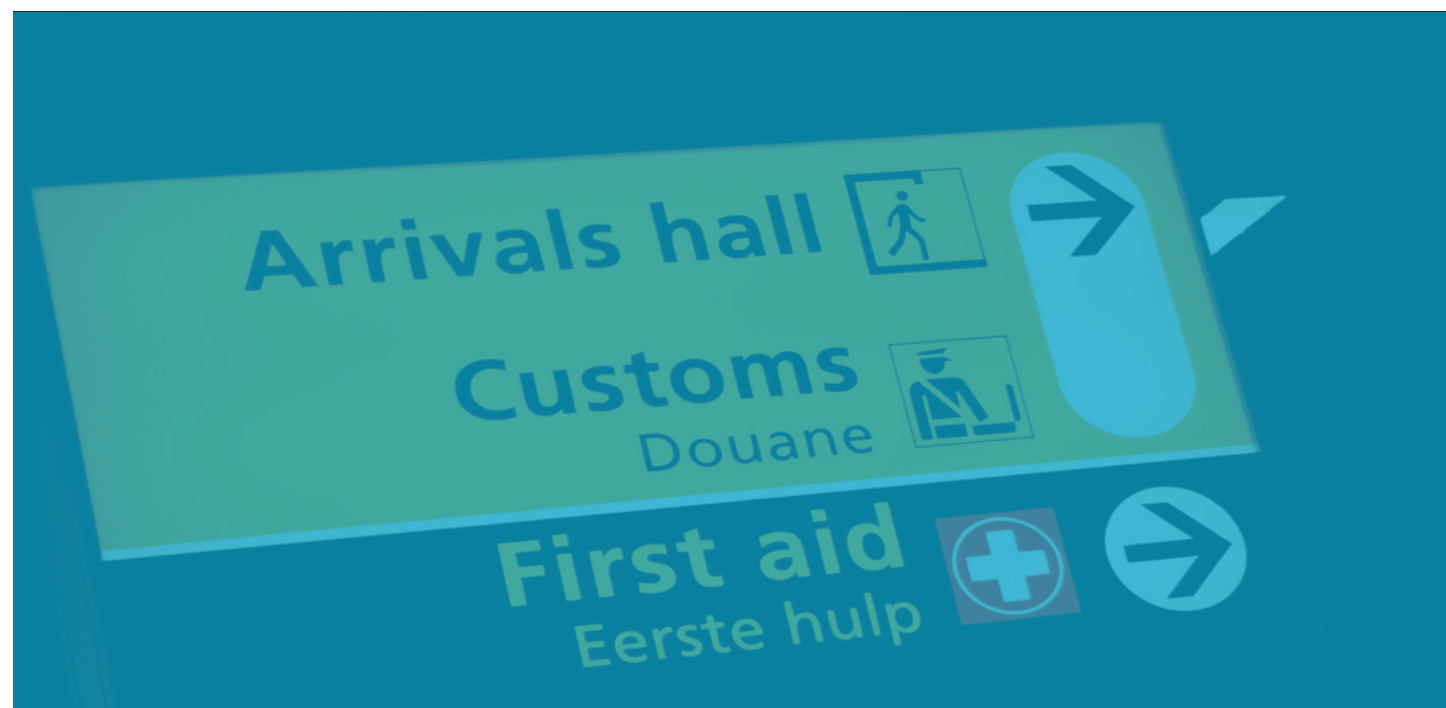
verdedigings- beginsel

[HR 22 FEBRUARI 2013,](#)
[ECLI:NL:HR:2013:BR0666](#)

Dit arrest illustreert de invloed van Europese grondrechten. Op advies van advocaat-generaal Van Hilten werd in dit arrest het Hof van Justitie door de belastingkamer bevraagd over de inhoud van het Europese verdedigingsbeginsel en de gevolgen die aan eventuele schending van dit beginsel zouden moeten worden verbonden. Aanleiding was het standpunt van de Inspecteur dat de belanghebbende goederen onder een onjuiste tariefpostonderverdeling had ingevoerd.

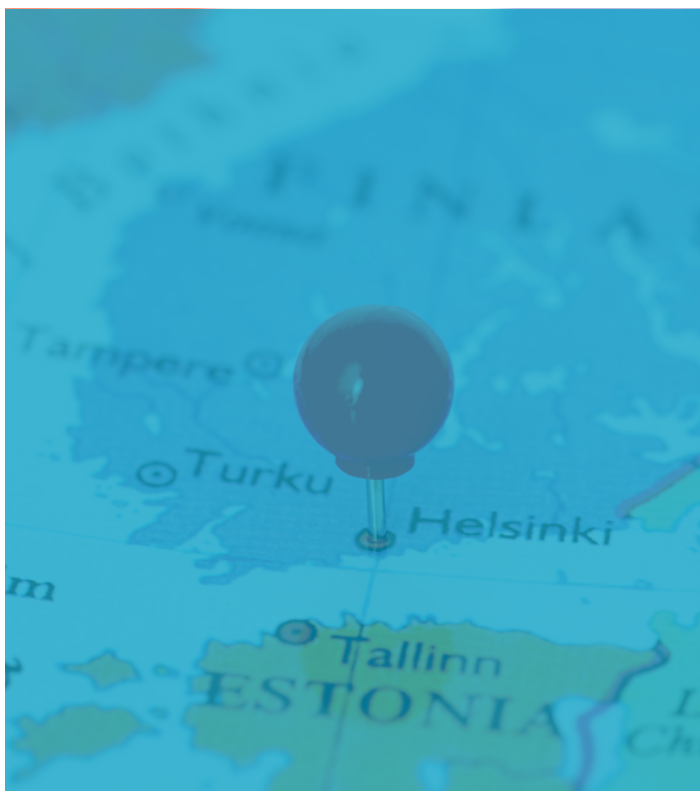
De meer verschuldigde douanerechten werden nagevorderd. Op de uitnodiging tot betaling was vermeld dat de motivering later zou volgen. De belanghebbende

was niet gehoord voordat de uitnodiging tot betaling werd vastgesteld. Uit eerdere rechtspraak van het Hof van Justitie volgt dat de belanghebbende bij een bezwarend besluit vooraf in de gelegenheid moet worden gesteld zijn standpunt kenbaar te maken. Aan het Hof van Justitie is onder meer de vraag voorgelegd of aan deze voorwaarde kan zijn voldaan als de belanghebbende pas wordt gehoord op zijn verzoek nadat hij bezwaar heeft ingediend. Voor het geval uit het antwoord van het Hof van Justitie zou volgen dat dit niet voldoende is, is het Hof van Justitie gevraagd naar de gevolgen die door de rechter aan een dergelijke schending van het verdedigingsbeginsel moeten worden verbonden.

vrij beleggingen- verkeer binnen eu belet heffing van dividend- belasting niet

[HR 15 NOVEMBER 2013,
ECLI:NL:HR:2013:1128](#)

De Hoge Raad moest in dit arrest beslissen over een voor de dividendbelasting cruciale vraag, nl. of een in een andere EU-lidstaat gevestigd (in dit geval Fins) beleggingsfonds met een beroep op het vrije verkeer van kapitaal binnen de Europese Unie aanspraak kon maken op teruggaaf van dividendbelasting op gelijke wijze als in Nederland gevestigde rechtspersonen die hier niet aan de vennootschapsbelasting zijn onderworpen. Uit de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft de Hoge Raad in navolging van advocaat-generaal Wattel afgeleid dat voor de vaststelling of een lidstaat bij de wetgeving over inhouding van belasting over bepaalde baten vennootschappen uit een andere lidstaat discrimineert, in het algemeen niet van belang is hoe die baten door die andere lidstaat fiscaal worden behandeld. Hieruit volgt dat de omstandigheid dat het beleggingsfonds in Finland is vrijgesteld van winstbelasting niet maakt dat het vergelijkbaar is met een Nederlandse rechtspersoon die niet is onderworpen aan vennootschapsbelasting. In cassatie stond vast dat het beleggingsfonds, als dit in Nederland zou zijn gevestigd, wél onderworpen zou zijn aan vennootschapsbelasting. Daardoor behoort het Finse beleggingsfonds niet tot de groep waar-

voor de door haar ingeroepen tegemoetkoming (van artikel 10, lid 1, van de Wet op de dividendbelasting 1965) is bedoeld. Dit is geen discriminatie. Dit beleggingsfonds kan daarom geen aanspraak maken op teruggaaf van eerder ingehouden dividendbelasting. Van strijd met het vrij verkeer van kapitaal (artikel 56 EG Verdrag, thans artikel 63 Verdrag over de werking van de Europese Unie) is geen sprake, aldus de Hoge Raad.

navordering en boete- oplegging bij zwart- spaarders

[HR 28 JUNI 2013, ECLI:NL:HR:2013:63](#)

In dit arrest werd nader vormgegeven aan de rechtspraak over bewijsproblemen in verband met navorderingsaanslagen in de inkomstenbelasting en vermogensbelasting naar aanleiding van microfiches met gegevens over rekeningen van inwoners van Nederland bij de Luxemburgse bank KB-Lux. Met het oog op een uniforme aanpak van deze veel voorkomende zaken zijn nadere regels door de Hoge Raad geformuleerd. De Raad heeft geoordeeld dat aan belastingplichtigen

van wie de belastinginspecteur heeft bewezen dat zij op 31 januari 1994 een aanzienlijk tegoed op een geheime Luxemburgse bankrekening hadden, in beginsel voor alle jaren vanaf 1993 een boete kan worden opgelegd wegens opzettelijk verzwegen inkomsten.

In 2000 heeft de Belastingdienst van de Belgische belastingdienst microfiches ontvangen die gegevens bevatten over rekeningen van inwoners van Nederland

bij de Kredietbank Luxembourg (KB-Lux). De microfiches vermelden saldi op rekeningen bij KB-Lux op 31 januari 1994. De Belastingdienst heeft vervolgens de (vermoedelijke) rekeninghouders benaderd met vragen. Sommigen hebben meegewerkt en opening van zaken gegeven ('meewerkers'). Anderen hebben ontkend rekeninghouder te zijn ('ontkenners') dan wel geweigerd mee te werken ('weigeraars'). Aan ontkenners en weigeraars heeft de Belastingdienst (navorderings-) aanslagen in de inkomstenbelasting (IB) en vermogensbelasting (VB) opgelegd over, veelal, de jaren 1990 tot en met 2000, alsmede boeten van 100% van het belastingbedrag.

Belastingplichtigen zijn voor de belastingheffing verplicht alle door de inspecteur gevraagde inlichtingen te geven. Dat betekent, zoals de Hoge Raad al eerder heeft beslist, dat de belastinginspecteur aan de ontkenners en weigeraars navorderingsaanslagen mag opleggen naar geschatte bedragen en met omkering van de bewijslast.

Voor het opleggen van boeten ligt dat anders. Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) geeft een verdachte het recht om te zwijgen. Dat betekent dat de rekeninghouders niet verplicht zijn om mee te werken aan het

bewijs dat zij opzettelijk inkomsten hebben verzwegen. Dat bewijs moet de inspecteur leveren. Als de inspecteur enkel over een KB-Lux-saldo per 31 januari 1994 beschikt, heeft hij onvoldoende overtuigend bewijs dat de ontkenners en weigeraars ook in de jaren daarvóór en de jaren daarna zwart geld in Luxemburg hadden. De Hoge Raad heeft beslist dat de inspecteur in deze gevallen met een bewijsvermoeden mag werken. Als hij heeft bewezen dat de belastingplichtige op 31 januari 1994 een aanzienlijk saldo op de KB-Lux-rekening had, mag de belastinginspecteur daaraan het vermoeden ontleenen dat dit saldo er ook al in de loop van 1993 was, en ook dat dat geld na 31 januari 1994 niet is verdwenen en dat hij dit saldo opzettelijk niet heeft aangegeven.

Het is dan aan de belastingplichtige om dat vermoeden te ontzenuwen. Doet hij dat niet, dan mag de inspecteur hem een boete opleggen. In een hierna op 27 september 2013 gewezen arrest heeft de Hoge Raad geoordeeld dat een tegoed op 31 januari 1994 van meer dan f 100.000 is aan te merken als aanzienlijk in de hiervoor bedoelde zin (ECLI:NL:HR:2013:713). Als de inspecteur geen verder bewijs heeft, mag hij met het opleggen van boeten niet verder terug gaan dan tot 1993. Boeten over de inkomstenbelasting

over de jaren 1990 tot en met 1992 en voor de vermogensbelasting over de jaren 1991 tot en met 1993 vervallen dan dus. In het in het arrest van 28 juni 2013 berechte geval ligt dat anders. De belastingplichtige had verklaard dat de rekening al rond 1991 was geopend. Er was dus wel aanvullend bewijs. Ook de boeten over de jaren vóór 1993 bleven hierdoor in dit geschil in stand.

erfbelasting, bedrijfs- opvolgings- faciliteit en gelijkheids- beginsel

HR 22 NOVEMBER 2013,
ECLI:NL:HR:2013:1206, 1209, 1210, 1211,
1212

De (gedeeltelijke) fiscale vrijstelling van successie- en schenkingsrechten van ondernemingsvermogen (bedrijfsopvolgingsfaciliteit ofwel BOF) is niet in strijd met het gelijkheidsbeginsel. De wetgever mag, zo oordeelde de Hoge Raad in deze vijf arresten, onderscheid maken tussen het belasten van ondernemingsvermogen en het belasten van de verkrijging van particulier vermogen. De andersluidende uitspraak van de rechtbank in Breda van 13 juli 2012

(ECLI:NL:RBBRE:2012:BX3386) had de indiening van vele duizenden bezwaarschriften tot gevolg. Voor het eerst werd de regeling voor massaal bezwaar (artikel 25a AWR) toegepast. Vervolgens zijn door betrokkenen vijf pilotzaken geselecteerd, die na sprongcassatie, als proefprocedure aan de Hoge Raad zijn voorgelegd. Het ging hier om een controversiële kwestie; dat blijkt ook uit de conclusies van advocaat-generaal IJzerman, die van oordeel is dat de omstreden wettelijke regeling wél ongerechtvaardigd privilegieert

(ECLI:NL:PHR:2013: 863, 859, 860, 861, 862).

De bedrijfsopvolgingsfaciliteit houdt (vanaf het jaar 2010) een vrijstelling in van 100% van de waarde van verkregen ondernemingsvermogen tot aan € 1.006.000 en 83% van de waarde die boven dat bedrag uitkomt. Alleen degenen die ondernemingsvermogen erven of geschonken krijgen, hebben recht op die vrijstelling. De Hoge Raad heeft geoordeeld dat het internationale gelijkheidsbeginsel niet iedere ongelijke behandeling van ongelijke gevallen verbiedt, maar alleen die waarvoor een redelijke en objectieve rechtvaardiging ontbreekt. Dit betekent dat alleen sprake is van verboden discriminatie indien het gemaakte onderscheid geen gerechtvaardigde doelstelling heeft of indien er geen redelijke verhouding bestaat tussen de maatregel die het onderscheid maakt en het daarmee beoogde gerechtvaardigde doel. De internationale normen laten de wetgever op fiscaal gebied hierbij in het algemeen een ruime beoordelingsvrijheid. Als het niet gaat om onderscheid op basis van aangeboren kenmerken van een persoon, zoals geslacht, ras en etnische afkomst, dient de keuze van de wetgever te worden geëerbiedigd, tenzij het van redelijke grond ontbloomt is. Dit laatste kan niet snel worden aangenomen. De Hoge Raad sluit hiermee aan bij rechtspraak van het

Europees Hof voor de Rechten van de Mens.

De wetgever heeft de bedrijfsopvolgingsfaciliteit in het leven geroepen omdat de heffing van successie- en schenkingsrecht bij verkrijging van ondernemingsvermogen liquiditeitsproblemen kan oproepen waardoor de continuïteit van ondernemingen in gevaar kan komen. De wetgever heeft hierbij in het bijzonder familiebedrijven op het oog gehad. Die bedrijven zijn van belang voor behoud en groei van de werkgelegenheid, behoud van economische diversiteit en voor stabiliteit. Daarnaast heeft de wetgever het ondernemerschap willen stimuleren. Dit zijn volgens de Hoge Raad gerechtvaardigde doelstellingen. De bedrijfsopvolgingsfaciliteit is volgens de Hoge Raad bovendien niet van redelijke grond ontbloomt. De wetgever mag zich bij de keuze baseren op veronderstellingen omtrent het probleem en de gekozen oplossing, mits deze veronderstellingen niet evident onredelijk zijn. Aan deze voorwaarde was voldaan. Het is daartoe niet noodzakelijk dat de effectiviteit van de regeling empirisch is onderbouwd.

eu-recht belet ongelijke btw- heffing op privé-gebruik milieu- vriendelijke auto

[HR 12 APRIL 2013, ECLI:NL:HR:2013:BX9444](#)

Van belang voor een groot aantal belastingplichtigen is ook het oordeel van de Hoge Raad in deze zaak dat ondernemers voor de btw over het privégebruik van een niet-milieuvriendelijke auto van de zaak geen beroep kunnen doen op de gunstiger regeling voor milieuvriendelijke auto's. De zaak gaat over de btw-regeling voor privé-gebruik van een auto van de zaak zoals die gold tot 1 juli 2011. De belastingdienst voerde het beleid dat de waarde van dat

privégebruik, waarover de btw werd berekend, mocht worden gesteld op een bepaald percentage van de waarde van de auto. Dat percentage was 25, maar voor auto's met een lagere CO₂-uitstoot gold een lager percentage van maximaal 14. Bij de belastingplichtige in deze zaak was sprake van een niet-milieuvriendelijke auto van de zaak. De belastingplichtige bepleitte op grond van het gelijkheidsbeginsel dat ook in zijn geval moest worden uitgegaan van 14% van de waarde van de auto, zodat

hij voor zijn privégebruik net zoveel btw zou betalen als gebruikers van milieuvriendelijke auto's.

De belastingplichtige werd zowel door de rechtbank als door het gerechtshof in het gelijk had gesteld. Ook de Hoge Raad kwam evenals advocaat-generaal Van Hilten tot de slotsom dat het beleid van de belastingdienst leidt tot een ongelijke behandeling van gelijke gevallen, zonder dat daarvoor uit btw-oogpunt een rechtvaardiging bestaat. Dit betekent echter niet dat de belastingplichtige met succes een beroep kan doen op het beleid voor auto's met een lagere CO₂-uitstoot. Dat beleid

leidt namelijk tot een heffing van btw over het privégebruik van auto's met een lage CO₂-uitstoot, die in strijd is met de verplichtingen die het Europese (btw-)recht aan Nederland oplegt. Uitbreiding van dat onjuiste beleid tot auto's met een hogere CO₂-uitstoot zou leiden tot een nog verdere inbreuk op de btw-regelgeving van de EU. Zover gaat het gelijkheidsbeginsel volgens de Hoge Raad niet. Dat beginsel en ook de verplichting van Nederland tot het naleven van het Europese recht brengen mee dat het onjuiste beleid van de belastingdienst wordt beëindigd, zoals inmiddels ook is gebeurd.

INHOUD

PRINT

parket 2013

het parket bij de hoge raad

De belangrijkste taak van het parket is het nemen van conclusies. In 2013 is mede dankzij de (tijdelijke) uitbreiding van het parket een zeer groot aantal conclusies genomen: 566 in civiele zaken, 2909 in strafzaken en 127 in belastingzaken. In het bijzonder de forse toename van het aantal conclusies in strafzaken van 1992 conclusies in 2012 naar meer dan 2900 conclusies in 2013 springt eruit. Die toename was noodzakelijk om de gestegen werkvoorraad terug te brengen. Deze stijging van de werkvoorraad was het gevolg van een sterke groei van het aantal ontvankelijke cassatieberoepen (van ruim 1300 in 2008 naar ruim 2500 in 2013). Het grote aantal conclusies kon worden gerealiseerd dankzij de versnelde afhandeling van veel zaken met toepassing van art. 80a RO – waarover in het verslag van de strafsector meer is te lezen – en de inzet gedurende vijf maanden van de waarnemend advocaten-generaal N. Jörg en J. Wortel, die omstreeks 300 conclusies hebben genomen (zie [bericht](#) op de website van de Hoge Raad)

Van de bijzondere taken van de procureur-generaal en het parket wordt hierna verslag gedaan. Hier verdient vermelding dat in 2013 een begin is gemaakt met het geven van een meer systematische invulling aan

de toezichthoudende taak die de procureur-generaal op grond van art. 122 Wet RO ten aanzien van het Openbaar Ministerie heeft. Gekozen is voor een thematische aanpak. Het thema dat als eerste is gekozen, is ‘de strafbeschikking’. In 2013 vaardigde het Openbaar Ministerie 84.772 strafbeschikkingen uit. Onderzocht wordt of de oplegging van strafbeschikkingen door het Openbaar Ministerie in overeenstemming geschiedt met de wettelijke regeling. In het kader van het onderzoek worden op basis van een aselechte steekproef meer dan 300 strafdossiers bekeken. Daarnaast worden enkele interviews gehouden met direct betrokken functionarissen. Het onderzoek wordt verricht door een medewerker van het wetenschappelijk bureau onder leiding van een advocaat-generaal. Het onderzoek wordt begeleid door een commissie onder voorzitterschap van prof. P.A.M. Mevis. Het onderzoek zal resulteren in een rapport dat in het najaar van 2014 zal worden gepresenteerd.

cassatie in het belang der wet

Vorderingen tot cassatie in het belang der wet worden door de procureur-generaal ingesteld indien een bepaalde rechtsvraag in het belang van de rechts-eenheid of de rechtsontwikkeling moet worden beantwoord en die vraag via een gewoon beroep in cassatie niet of niet tijdig aan de Hoge Raad kan worden voorgelegd. Dat een dergelijke vraag door middel van een vordering tot cassatie in het belang der wet aan de Hoge Raad moet worden voorgelegd, wordt in een aantal gevallen ambtshalve geconstateerd door het parket bij de Hoge Raad. Daarnaast kan een vordering worden ingediend op advies van de Commissie cassatie in het belang der wet. Ook wordt de procureur-generaal op mogelijke zich voor cassatie in het belang der wet lenende uitspraken geattendeerd door verzoeken van het Openbaar Ministerie, advocaten en partijen om een vordering tot cassatie in het belang der wet in te stellen. In 2013 zijn dertig verzoeken binnengekomen bij de procureur-generaal. Een uitgebreidere beschrijving van deze taak is te vinden op de [website](#).

COMMISSIE CASSATIE

IN HET BELANG DER WET

Op 3 september 2013 bracht de Commissie cassatie in het belang der wet haar

derde advies uit aan de procureur-generaal. De commissie heeft tot taak de procureur-generaal te adviseren over civiele uitspraken die zich lenen voor cassatie in het belang der wet. In de derde verslagperiode ontving de commissie elf verzoeken. Vijf daarvan betroffen verzoeken die zich niet leenden voor een voordracht tot cassatie in het belang der wet omdat bij de indiener een niet geheel juist beeld bestond over de aard en functie van het rechtsmiddel cassatie in het belang der wet en/of de taak van de commissie.

De commissie adviseerde om cassatie in het belang der wet in te stellen over de vraag of op grond van art. 223 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv) (opgenomen in de tweede titel van het eerste boek van het Rv met voorschriften over de dagvaardingsprocedure in eerste aanleg) om een voorlopige voorziening kan worden gevraagd in een verzoekschriftprocedure.

Naar aanleiding van dit advies is het desbetreffende verzoek inmiddels in behandeling genomen. Het volledige verslag van de commissie is te lezen op [website](#).

AFWIJZINGEN

In 2013 zijn 23 verzoeken afgewezen. De meest voorkomende gronden voor het afwijzen van een verzoek tot het instellen

van een vordering tot cassatie in het belang der wet waren: het verzoek heeft geen betrekking op een rechtsvraag die beantwoording in het belang van de rechts-eenheid of de rechtsontwikkeling behoeft en de beantwoording van de vraag hangt mede af van de beoordeling van de feiten en omstandigheden in de concrete zaak.

Een voorbeeld van een verzoek dat werd afgewezen op de eerste grond betreft een verzoek waarin de vraag werd opgeworpen of een grenscontrole in het kader van het Mobiel Toezicht Vreemdelingen in strijd is met het Schengen-verdrag. Het Hof van Justitie had zich over deze vraag echter reeds uitgesproken naar aanleiding van een prejudiciële vraag van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (zie HvJ 19 juli 2012, ECLI:NL:XX:2012:BX2936).

Een voorbeeld van een verzoek dat werd afgewezen op de tweede grond betreft een verzoek met betrekking tot een zaak waarin een kind onder toezicht was gesteld en uit huis was geplaatst. Het antwoord op de vraag of sprake is van zodanige bedreiging in de ontwikkeling van de minderjarige dat deze maatregelen aangewezen zijn, hangt in hoge mate af van de feiten en omstandigheden van het geval en de daaraan te verbinden waarderingen. Een dergelijke zaak uitspraak leent zich dan ook niet voor

het indienen van een vordering tot cassatie in het belang der wet.

VORDERINGEN

In totaal zijn in 2013 drie vorderingen tot cassatie in het belang der wet ingediend. Deze vorderingen betroffen alle strafrechtelijke zaken.

De eerste zaak

De eerste zaak betrof de vraag welke beslissingsruimte de rechter die over de verlenging van een opgelegde tbs-maatregel moet oordelen, heeft indien het vonnis of arrest waarbij de tbs is opgelegd geen overweging inhoudt over de vraag of er sprake was van een geweldsmisdrijf als bedoeld in artikel 38e lid 1 Wetboek van Strafrecht (Sr). Deze vraag is van belang omdat in art. 38e lid 1 Sr is bepaald dat de tbs niet langer mag duren dan vier jaar tenzij sprake is van een geweldsmisdrijf. De vordering werd ingediend omdat het hof Arnhem-Leeuwarden – dat in zaken betreffende de verlenging van tbs als hoogste instantie oordeelt – naar aanleiding van het arrest van het EHRM in de zaak Van der Velden tegen Nederland (EHRM 31 juli 2012, ECLI:NL:XX:2012:BX9093) oordeelde dat de verlengingsrechter niet bevoegd is “door interpretatie van de uitspraak van de opleggingsrechter” alsnog vast te stellen of de tbs

al dan niet is opgelegd wegens een geweldsmisdrijf. Dat zou hebben kunnen betekenen dat een aantal tbs-maatregelen niet meer zouden kunnen worden verlengd of zelfs zouden moeten worden beëindigd omdat ze ten onrechte waren verlengd. Het was daarom van groot belang voor de praktijk dat de Hoge Raad op korte termijn duidelijkheid zou verschaffen over deze beslissing van het hof. De Hoge Raad oordeelde dat de opvatting van het hof Arnhem-Leeuwarden dat het niet aan de verlengingsrechter is “door interpretatie van de uitspraak van de opleggingsrechter” alsnog vast te stellen of de tbs al dan niet is opgelegd ter zake van een geweldsmisdrijf, geen steun vindt in het arrest van het EHRM en niet als juist kan worden aanvaard. Geen rechtsregel staat eraan in de weg dat de verlengingsrechter het oordeel dat sprake was van een geweldsmisdrijf, besloten kan achten in de einduitspraak van de opleggingsrechter, aldus de Hoge Raad (zie HR 12 februari 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY8434).

De tweede zaak

De tweede zaak betrof de vraag of afzonderlijk hoger beroep kan worden aangetekend tegen een ter terechtzitting gegeven afwijzende beslissing op een verzoek tot schorsing van de voorlopige hechtenis. De Hoge Raad oordeelde dat dit niet het geval

is (HR 19 april 2013, ECLI:NL:HR:2013:[BZ6526](#)).

De derde zaak

In de derde zaak werd het rechtsmiddel cassatie in het belang der wet ingezet om op korte termijn antwoord te krijgen op een rechtsvraag die speelde met betrekking tot nieuwe regelgeving. De zaak had betrekking op het op 1 april 2012 in werking getreden art. 14e Sr, dat de rechter in geval van een voorwaardelijke veroordeling de bevoegdheid geeft om te bepalen dat de opgelegde voorwaarden dadelijk uitvoerbaar zijn. Er bestond onduidelijkheid over de vraag of dit artikel onmiddellijk werking heeft (dus ook kon worden toegepast in geval de feiten zijn gepleegd vóór 1 april 2012). De Hoge Raad oordeelde dat onmiddellijke werking van art. 14e Sr niet in strijd is met het legaliteitsbeginsel (HR 27 augustus 2013, ECLI:NL:HR:2013:[493](#)).

Uitspraken van de Hoge Raad in zaken waarin in vorige verslagperiode een vordering tot cassatie in het belang der wet is ingesteld

De Hoge Raad heeft deze verslagperiode tevens uitspraak gedaan in een civiele zaak waarin gedurende de vorige verslagperiode een vordering was ingediend. De zaak betrof de wijze van dagvaarden van onbekende erfgenamen. De Hoge Raad

overwoog dat art. 4:204 BW de mogelijkheid biedt de benoeming van een vereffenaar over de opengevallen nalatenschap te verzoeken, waarna, op de voet van art. 53, aanhef en onder b, Rv, betekening van een exploot aan de gezamenlijke erfgenamen, zonder vermelding van hun namen en woonplaatsen, kan geschieden door betekening aan de persoon of de woonplaats van de vereffenaar¹ (HR 5 april 2013, ECLI:NL:HR:2013:[BY9084](#)).

Ten slotte heeft de Hoge Raad in de verslagperiode uitspraak gedaan in de reeds in het vorige verslag besproken strafrechtelijke zaken HR 19 februari 2013, ECLI:NL:HR:2013:[BX5566](#) en HR 19 februari 2013, ECLI:NL:HR:2013:[BX9407](#).

¹ De Hoge Raad verklaarde de procureur-generaal niet-ontvankelijk in zijn vordering omdat naar zijn oordeel onvoldoende vaststond dat de uitspraak van het hof onherroepelijk was.

schorsing en ontslag van rechters

De wettelijke procedure inzake schorsing en ontslag van rechters houdt in dat de Hoge Raad een beslissing daartoe neemt op vordering van de procureur-generaal. Zie voor meer informatie de [website](#) van de Hoge Raad.

In een zaak van een rechter die wegens ziekte langdurig arbeidsongeschikt was, heeft de procureur-generaal bij de Hoge Raad een vordering tot ontslag ingesteld. De Hoge Raad heeft het ontslag verleend (HR 12 juli 2013, ECLI:NL:HR:2013:110). In geval van langdurige arbeidsongeschiktheid kan een rechter ook zelf vragen om ontslag bij koninklijk besluit. Meestal volgt de desbetreffende rechter die weg maar in een enkel geval geeft de rechter de voorkeur aan de procedure bij de Hoge Raad. Voor de rechtsgevolgen van het ontslag maakt dit geen verschil.

Een andere zaak die aan de procureur-generaal werd voorgelegd, betrof een rechter die betrokken was geweest in een strafrechtelijk onderzoek. Tegen hem was aangifte gedaan wegens belaging. Het ging om een kwestie in de privésfeer: de rechter en zijn familie verschilden van inzicht over de zorg voor een bejaard familielid. Het Openbaar Ministerie heeft de zaak

afgedaan met een voorwaardelijk sepot. Na overleg met de procureur-generaal heeft de gerechtspresident de rechter wegens verwaarlozing van de waardigheid van zijn ambt een schriftelijke waarschuwing gegeven. Dit is een disciplinaire maatregel die volgens de wet aan een rechter kan worden opgelegd.

Een derde zaak waarover de procureur-generaal werd geïnformeerd betrof eveneens een rechter die betrokken was geweest in een strafrechtelijk onderzoek. Hier ging het om een verkeersongeval: de desbetreffende rechter was bij een onoverzichtelijke kruising met een fietspad met haar auto tegen een scooterrijder gereden, waardoor de scooterrijder gewond was geraakt. Tegen de rechter werd strafvervolgung ingesteld. De rechtbank sprak de rechter vrij van het primair tenlastegelegde misdrijf door schuld veroorzaken van het ongeval met zwaar lichamelijk letsel als gevolg. Wel achtte zij bewezen dat de rechter door geen voorrang te verlenen aan de scooter gevaar op de weg had veroorzaakt in de zin van artikel 5 Wegenverkeerswet 1994 en veroordeelde de rechter tot een geldboete van €500 en een voorwaardelijke ontzegging van de rijbevoegdheid voor de tijd van drie maanden. Volgens de wet kan een rechter worden ontslagen indien hij is veroordeeld wegens misdrijf. Het veroor-

zaken van gevaar op de weg is strafbaar gesteld als een overtreding. Dat betekent dat hier geen grond voor ontslag bestond. In de uitspraak zag de procureur-generaal ook voor het overige geen enkele aanleiding voor een disciplinaire maatregel.

herziening

EEN NIEUWE WETTELIJKE REGELING

Herziening van onherroepelijke veroordelingen in strafzaken is mogelijk als er nieuwe feiten – een zogenoemd novum – aan het licht komen die het ernstige vermoeden wekken dat de rechter destijds tot een vrijspraak zou zijn gekomen als hij van die feiten op de hoogte was geweest. Als volgens de veroordeelde daarvan sprake is, kan hij de Hoge Raad verzoeken zijn veroordeling te herzien. Als de Hoge Raad herziening gelast, wordt de zaak opnieuw onderzocht en berecht. Dit kan leiden tot vrijspraak, maar ook tot handhaving van de veroordeling als na nieuw onderzoek het feit nog steeds bewezen wordt geacht. De laatste jaren is gebleken dat de wettelijke mogelijkheden om tot herziening van mogelijk onjuiste veroordelingen te komen, niet toereikend waren. Om daaraan tegemoet te komen is op 1 oktober 2012 de Wet hervorming herziening ten voordele in werking getreden. Het doel van deze wet is om enkele knelpunten van de oude regeling weg te nemen. In de eerste plaats is aan het begrip ‘novum’ een ruimere betekenis toegekend, zodat in meer gevallen dan voorheen een grond voor herziening kan worden aangenomen. In zijn conclusie van 9 april 2013 heeft advocaat-generaal Aben (ECLI:NL:PHR:2013:CA2549) een algemene beschouwing gewijd aan dit nieuwe novumbegrip. In de

tweede plaats voorziet deze wetswijziging in een wettelijke grondslag voor justitieel onderzoek naar de vraag of er gronden zijn voor de herziening van een onherroepelijke veroordeling. Dergelijk onderzoek kan worden ingesteld in opdracht van de procureur-generaal bij de Hoge Raad naar aanleiding van een daartoe strekkend verzoek van de advocaat van de veroordeelde. Afhankelijk van de resultaten van dit onderzoek kan daarna een aanvraag tot herziening volgen.

BEVOEGDHEID NADER ONDERZOEK

De bevoegdheid van de procureur-generaal bij de Hoge Raad om onderzoek te doen naar het bestaan van gronden voor de herziening van een onherroepelijke veroordeling is geregeld in art. 461 e.v. Wetboek van strafvordering (Sv). Indien het gaat om een veroordeling wegens een misdrijf waarop een gevangenisstraf van twaalf jaar of meer staat en de rechtsorde door dit misdrijf ernstig is geschokt, kan de advocaat van de veroordeelde ter voorbereiding van een herzieningsaanvraag bij de procureur-generaal een verzoek indienen tot het verrichten van bepaalde onderzoekshandelingen. Vereist is verder dat er voldoende aanwijzingen zijn dat er mogelijk sprake is van een grond tot herziening en dat het verzochte onderzoek noodzakelijk is.

De procureur-generaal kan – en is bij veroordelingen tot gevangenisstraf van zes jaren of meer daartoe verplicht – advies vragen aan de Adviescommissie afgesloten strafzaken (ACAS). Deze adviescommissie adviseert over de wenselijkheid en de inhoud van nader onderzoek. De commissie bestaat uit twee wetenschappers, een deskundige op het terrein van de politiepraktijk, een advocaat en een lid van het Openbaar Ministerie. Eind november 2012 heeft de minister van Veiligheid en Justitie de leden en plaatsvervangend leden van de commissie benoemd. Prof. dr. C. Fijnaut is benoemd tot voorzitter van de ACAS. Het [verslag](#) van de ACAS over 2012 en 2013 is onderdeel dit jaarverslag.

Bij toewijzing van een verzoek om nader onderzoek kan de procureur-generaal bij de Hoge Raad zich wenden tot het College van procureurs-generaal van het Openbaar Ministerie teneinde een onderzoeksteam samen te stellen van opsporingsambtenaren, eventueel aangevuld met externe deskundigen of leden van het Openbaar Ministerie. De procureur-generaal kan ook getuigen door een rechter-commissaris in strafzaken onder ede laten horen.

In 2012 zijn twee verzoeken om nader onderzoek bij de procureur-generaal ingediend. Beide verzoeken zijn ter advisering

voorgelegd aan de ACAS. In de verslagperiode heeft de adviescommissie in beide zaken advies uitgebracht. In de ene zaak, betreffende een veroordeling uit december 2006 tot levenslang wegens een moord in Groningen, heeft de adviescommissie in mei 2013 geadviseerd nader onderzoek te doen. Dat onderzoek is nog niet afgerond. In de andere zaak, een veroordeling uit december 2005 wegens een doodslag begaan in 1994, heeft de adviescommissie zelf aanvullend DNA-onderzoek doen uitvoeren. Het resultaat van dit onderzoek ondersteunde de bekennende verklaring van de veroordeelde. De commissie adviseerde in september 2013 om geen nader onderzoek te doen verrichten en het verzoek om nader onderzoek is begin 2014 door de behandelend advocaat-generaal afgewezen.

In 2013 zijn elf verzoeken om een onderzoek naar mogelijke gronden voor herziening binnen gekomen. Tien verzoeken zijn inmiddels voorgelegd aan de adviescommissie. De adviescommissie heeft in vier zaken een advies uitgebracht. Drie adviezen hielden in dat de adviescommissie onvoldoende aanknopingspunten zag voor een zinvol onderzoek naar het bestaan van mogelijke gronden voor herziening. In twee van die zaken heeft de behandelende advocaat-generaal

de verzoeken om nader onderzoek in 2013 respectievelijk begin 2014 afgewezen. Deze zaken betroffen een veroordeling in juni 2011 tot 15 jaar gevangenisstraf wegens moord en een veroordeling in juni 1996 tot 18 jaar gevangenisstraf wegens moord, in beide zaken na vrijspraak in eerste aanleg. In de derde zaak, die een veroordeling in april 2007 wegens poging tot moord betrof, heeft de advocaat-generaal het advies begin 2014 aan de advocaat gestuurd om deze in de gelegenheid te stellen nog eventuele opmerkingen ten aanzien van het advies te maken. De commissie heeft de advocaat-generaal in de vierde zaak, een veroordeling in december 2008 wegens brandstichting met dodelijke afloop en, na herziening, wederom een veroordeling in juni 2011, geadviseerd om eerst de uitkomsten af te wachten van de reeds door de veroordeelde zelf ingezette onderzoeken.

In de overige zes zaken is nog geen advies uitgebracht. Deze zes zaken betreffen alle moord en/of (poging tot) doodslag. De oudste zaak is een veroordeling uit mei 1985 tot 12 jaar gevangenisstraf wegens moord. In die zaak zijn reeds zes eerdere herzieningsverzoeken ingediend. De andere zaken betreffen veroordelingen tussen december 2000 en maart 2010. In de zogenoemde Deventer-moordzaak – een

veroordeling uit december 2000 tot 12 jaar gevangenisstraf wegens moord – zijn ook eerdere herzieningsverzoeken ingediend. Het eerste herzieningsverzoek leidde na toewijzing door de Hoge Raad in 2003 in februari 2004 opnieuw tot veroordeling tot 12 jaar wegens moord. Een nieuw herzieningsverzoek in 2006 werd in maart 2008 door de Hoge Raad afgewezen. In 2013 is ook een verzoek om nader onderzoek binnengekomen waarin geen advies is gevraagd aan de ACAS, omdat onmiddellijk duidelijk was welk onderzoek naar mogelijke gronden voor herziening nodig was. Deze zaak betreft een veroordeling in augustus 1984 tot twee jaar gevangenisstraf en (toen nog) tbr wegens doodslag. Sinds september 2013 wordt deze zaak door een researcheteam onderzocht. De verwachting is dat dit onderzoek in de eerste helft van 2014 zal worden afgerond.

klachtrecht

extern klachtrecht

1. ALGEMEEN

Het extern klachtrecht over gedragingen van rechterlijke ambtenaren met rechtspraak belast is geregeld in de artikelen 13a tot en met 13g van de Wet op de Rechterlijke Organisatie (verder RO). De klachtenregeling is samen met een toelichting op de klachtbehandeling gepubliceerd op de website van de Hoge Raad (zie www.rechtspraak.nl). Artikel 13g schrijft voor dat de procureur-generaal bij en de president van de Hoge Raad jaarlijks een verslag opmaken van de in het kader van de klachtbehandeling verrichte werkzaamheden.

Klachten over personen werkzaam bij rechtbanken, gerechtshoven, de Hoge Raad, de Centrale Raad van Beroep en het College van Beroep voor het bedrijfsleven, worden in eerste instantie behandeld door het desbetreffende gerecht. Nadat de interne klachtprocedure is doorlopen, kunnen overeenkomstig art. 13a RO klachten over de rechtsprekende functionarissen van een gerecht worden ingediend bij de procureur-generaal.

De klacht moet betrekking hebben op wijze waarop een rechterlijk ambtenaar met rechtspraak belast zich in de uitoefening van zijn functie jegens de klager heeft gedragen. Klachten over rechterlijke beslissingen zijn uitdrukkelijk uitgezonderd en kunnen daarom niet in behandeling worden genomen.

Nadat een klacht is ontvangen stelt de procureur-generaal een vooronderzoek in waarbij hij de klager, de beklaagde rechter en het betrokken gerechtsbestuur in de gelegenheid stelt nadere informatie te verstrekken. Geen vooronderzoek wordt ingesteld indien de klacht niet in behandeling kan worden genomen, bijvoorbeeld omdat die betrekking heeft op een rechterlijke beslissing. Indien een klacht wel binnen het bereik van de klachtenregeling valt maar niet in behandeling hoeft te worden genomen, vindt evenmin een vooronderzoek plaats. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn als de klacht te laat is ingediend, of als duidelijk is dat de klager onvoldoende belang heeft bij een onderzoek door de Hoge Raad omdat de klacht in de interne procedure behoorlijk is behandeld en afgedaan en een beoordeling door de Hoge Raad geen toegevoegde waarde heeft.

Als een vooronderzoek heeft plaatsgevonden, stelt de procureur-generaal de klager, de beklaagde rechter en het gerechtsbestuur op de hoogte van zijn bevindingen.

De procureur-generaal kan besluiten een klacht voor te leggen aan de Hoge Raad. De behandeling geschiedt in dat geval door de vierde kamer van de Hoge Raad, die dan op vordering van de procureur-generaal beoordeelt of de beklaagde rechter zich al dan niet behoorlijk heeft gedragen. Dit oordeel wordt

vastgelegd in een schriftelijke, gemotiveerde beslissing. De beslissing van de Hoge Raad heeft geen gevolgen voor (lopende) rechtszaken. Evenmin kan de Hoge Raad bij zijn beslissing maatregelen opleggen aan de beklagde rechter of schadevergoeding toekennen aan de klager.

Ingevolge art. 120 lid 4 RO is de klachtenregeling die is neergelegd in art. 13a RO van overeenkomstige toepassing op de in art. 113 RO genoemde leden van het parket bij de Hoge Raad.

2. JAARVERSLAG VAN DE PROCUREUR-GENERAAL

Dit verslag betreft de periode 1 januari tot en met 31 december 2013. In de verslagperiode zijn zevenenveertig klachten bij de procureur-generaal ingediend, waarvan er één later is ingetrokken. De procureur-generaal heeft in drie (samenhangende) zaken een vordering ingediend. In het jaar 2013 heeft de Hoge Raad over drie klachten uit de voorgaande periode zijn oordeel gegeven (zie onder 3).

2.1. NIET VOOR BEHANDELING IN AANMERKING KOMENDE KLACHTEN

Artikel 13a RO bepaalt dat over rechterlijke beslissingen niet kan worden geklaagd. Rechterlijke beslissingen zijn de beslissingen over de zaak zelf en beslissingen over de

wijze waarop de procedure verloopt. De praktijk van het klachtrecht bij de Hoge Raad in de afgelopen jaren heeft uitgewezen dat een zeer groot deel van de klachten betrekking heeft op een rechterlijke beslissing waarmee de klager het niet eens is. In deze verslagperiode hadden drieëntwintig van de zesenvestig ingediende klachten betrekking op een rechterlijke beslissing. In die zaken heeft de procureur-generaal de klager bericht dat de klacht niet in behandeling kon worden genomen.

Andere verzoeken die niet voor behandeling in aanmerking kwamen, waren een verzoek tot het bewerkstelligen dat een zaak bij het gerecht op de rol zou worden geplaatst en een verzoek tot het uitoefenen van controle op de gang van zaken in een bepaalde procedure. Aan de klagers is bericht dat de procureur-generaal niet bevoegd is in te grijpen in lopende procedures.

2.2. KLACHTEN DIE NIET EERST ZIJN INGEDIEND BIJ HET DESBETREFFENDE GERECHT

Uitgangspunt van de externe klachtenregeling is dat klachten over rechters eerst worden ingediend bij en onderzocht door het gerecht waartoe de rechter over wie wordt geklaagd, behoort. Daarom bepaalt artikel 13b, lid 1, onder b RO dat de procureur-generaal niet verplicht is de zaak in behandeling te nemen ingeval de klacht niet

eerst is ingediend bij en is behandeld door het betrokken gerecht. In de verslagperiode deed dit zich twee keer een dergelijke situatie voor waarbij de procureur-generaal de klager heeft bericht dat hij zijn klacht eerst bij het desbetreffende gerecht zou moeten indienen. Klachten waarvan bij voorbaat duidelijk is dat wordt geklaagd over een rechterlijke beslissing, worden afgedaan zonder verwijzing van de klacht naar het desbetreffende gerecht, als een reactie op de klacht door het gerecht niet zinvol lijkt. In een geval, waarin de klacht gelijktijdig bij het gerecht en bij de procureur-generaal werd ingediend, heeft de procureur-generaal de klager bericht de uitkomst van de klachtbehandeling bij het gerecht af te wachten, alvorens de klacht te beantwoorden.

2.3. KLACHTEN OVER PERSONEN DIE BUITEN HET BEREIK VAN DE KLACHTEN-REGLING VALLEN

Artikel 13a lid 1 RO bepaalt dat geklaagd kan worden over de wijze waarop een rechterlijk ambtenaar met rechtspraak belast zich in de uitoefening van zijn functie jegens een persoon heeft gedragen. Klachten over gedragingen van andere personen dan deze kunnen derhalve door de procureur-generaal niet in behandeling worden genomen. In de verslagperiode zijn elf van dergelijke klachten ingediend. Zo zijn er klachten ingediend tegen een notaris, een advocaat-generaal

(werkzaam bij het openbaar ministerie), een rechter in het Gerecht in eerste aanleg van Curaçao en personen werkzaam bij de Belastingdienst, Jeugdzorg en het UWV. Naar aanleiding van een klacht over gedragingen van een advocaat, die inmiddels als rechter werkzaam is, heeft de procureur-generaal geantwoord dat de procureur-generaal niet bevoegd is ten aanzien van klachten over advocaten. Ook zijn er klachten ingediend tegen gedragingen van de president van een gerecht als bestuurder. Op die klachten heeft de procureur-generaal geantwoord dat de klachten geen betrekking hebben op de wijze waarop de president zich in zijn rechtsprekende functie heeft gedragen. Verwezen is naar de uitspraak van de Hoge Raad van 6 maart 2013, LJN [BZ3450](#), waarin is beslist dat over gedragingen van een gerechtsbestuurder bij de procureur-generaal niet kan worden geklaagd indien deze gedragingen voortvloeien uit de taken opgesomd in art. 23 lid 1 RO (de algemene leiding, de organisatie en de bedrijfsvoering van het gerecht). Op de uitoefening van deze taken wordt toezicht gehouden door de Raad voor de Rechtspraak.

2.4. INGEDIENDE VORDERINGEN

Op 8 oktober 2013 heeft de procureur-generaal ambtshalve een onderzoek door de Hoge Raad gevorderd in drie zaken waarin (interne) klachten waren ingediend naar

aanleiding van een door een advocaat-generaal geschreven column in het Nederlands Juristenblad (zie [ECLI:NL:PHR:2013:2664](#), [ECLI:NL:PHR:2013:2665](#) en [ECLI:NL:PHR:2013:2666](#)). De advocaat-generaal betoogde in die column dat de machthebbers in Rusland en China tegenwoordig het belastingrecht gebruiken om burgers die zich niet in hun systeem willen schikken, te straffen. Hij noemde twee zaken ter illustratie van deze stelling. Een van deze zaken betrof de heer Khodorkovsky en diens voormalige bedrijf Yukos Oil. De verschillende klagers zijn partij in diverse in Nederland aanhangige procedures waarin onder meer de vraag aan de orde is of de faillietverklaring van Yukos Oil in Nederland kan worden erkend. Zij vreessen dat de in de publicatie verwoorde visie van de advocaat-generaal een voor klagers negatieve invloed zou hebben op de uitkomst van deze procedures. In zijn vordering gaat de procureur-generaal allereerst in op de vraag of de klachten vallen onder het bereik van art. 13a lid 1 RO, met name of hier sprake is van klachten over de wijze waarop de advocaat-generaal zich ‘in de uitoefening van zijn functie’ jegens de klagers heeft gedragen. Uit de in de vordering besproken jurisprudentie blijkt dat de Hoge Raad zijn bevoegdheid tot het doen van onderzoek in het kader van de externe klachtenprocedure ruim uitlegt. Nu de gedraging waarover werd geklaagd,

niet los kan worden gezien van de functie van beklaagde als advocaat-generaal en het voor de rechtspraak van groot belang is dat duidelijkheid wordt verschaft over de inhoudelijke vraag die in deze klachten aan de orde werd gesteld, komt de procureur-generaal tot de slotsom dat de klachten binnen het bereik van de artikelen 13a e.v. RO vallen en dat de Hoge Raad de klachten kan onderzoeken. Ten aanzien van de inhoudelijke vraag – of de advocaat-generaal zich onbehoorlijk of klachtwaardig jegens klagers heeft gedragen – verwijst de procureur-generaal naar zijn beslissing in de interne klachtenprocedure. Die houdt in dat het enkele feit dat een lid van een rechterlijk college of, zoals hier, het parket bij de Hoge Raad zijn mening geeft over een kwestie die in een bepaalde zaak speelt, niet betekent dat redelijkerwijs kan worden getwijfeld aan een eerlijke en onpartijdige behandeling van de desbetreffende zaak door dat gerecht of het parket. De column gaat niet over de zaken van klagers en de feitelijke en rechtsvragen die in die zaken moeten worden beantwoord, zodat de advocaat-generaal niet heeft gehandeld in strijd met een in een code neergelegde gedragsnorm. Alles afwegende komt de procureur-generaal in zijn beslissing tot de conclusie dat de advocaat-generaal zich niet onbehoorlijk of klachtwaardig heeft gedragen jegens klagers. Omdat de klachtadviescommissie de klachten wel gegrond

vond, acht de procureur-generaal het aangewezen dat de Hoge Raad een onderzoek instelt naar de in de klacht aan de orde gestelde gedraging en zijn oordeel uitspreekt over die gedraging.

De Hoge Raad heeft op 7 maart 2014 op de door de procureur-generaal ingediende vorderingen beslist (zie ECLI:NL:HR:2014:509, ECLI:NL:HR:2014:510 en ECLI:NL:HR:2014:511). De Hoge Raad oordeelt dat de klachten vallen onder het bereik van art. 13a, eerste lid, RO en dat de Hoge Raad bevoegd is de klachten te onderzoeken. Het handelen van de advocaat-generaal kan volgens de Hoge Raad niet worden aangemerkt als onbehoorlijk gedrag in de zin van art. 13f, eerste lid, RO. De Hoge Raad verklaart de klachten dan ook ongegrond.

3. JAARVERSLAG VAN DE PRESIDENT VAN DE HOGE RAAD

In 2013 heeft de Hoge Raad in drie zaken op vordering van de procureur-generaal tot het doen van een onderzoek als bedoeld in artikel 13a RO uitspraak gedaan. Alle vorderingen betroffen de vraag in hoeverre vanuit een gerecht inhoudelijk commentaar kan worden gegeven op een rechterlijke beslissing. Voor de inhoud van die vorderingen wordt verwezen naar het jaarverslag van de procureur-generaal over 2012.

De eerste zaak (HR 6 maart 2013, LjN BZ3450)

In de eerste zaak was de klacht gericht tegen het gerechtsbestuur. Het bestuur had een nadere uitleg gegeven van een vonnis van de meervoudige economische strafkamer van de rechtbank.

Allereerst rees de vraag of de Hoge Raad bevoegd is een dergelijke klacht te beoordelen. De in de artikelen 13a tot en met 13g RO neergelegde klachtenregeling ziet immers op klachten over de wijze waarop een rechterlijk ambtenaar met rechtspraak belast zich in de uitoefening van zijn functie heeft gedragen (artikel 13a lid 1 RO). De Hoge Raad heeft, overeenkomstig de vordering, deze vraag bevestigend beantwoord. Hiertoe heeft de Hoge Raad onder meer overwogen dat het geven van uitleg aan beslissingen die gegeven zijn door met rechtspraak belaste rechterlijke ambtenaren uit het eigen gerecht niet behoort tot de taken van een gerechtsbestuur als opgesomd in art. 23 lid 1 RO. Dat brengt mee dat het in de art. 36-39 RO geregelde toezicht van de Raad voor de Rechtspraak op gerechtsbesturen niet voorziet in toezicht op de handeling waarover hier was geklaagd. Gerechtsbesturen vallen niet onder het begrip bestuursorgaan van de Algemene wet bestuursrecht, zodat er ook geen externe klachtmogelijkheid ingevolge die wet bestaat wanneer het gaat om klachten als de onder-

havige. De Hoge Raad acht het ongewenst dat geen enkele instantie bevoegd zou zijn dergelijke klachten te behandelen. Daarbij acht de Hoge Raad het aangewezen dat hij zelf oordeelt over de behoorlijkheid van gedragingen van gerechtsbesturen als in dit geval aan het bestuur verweten.

Vervolgens heeft de Hoge Raad geoordeeld dat de aan het bestuur verweten gedraging onbehoorlijk is om twee redenen. In de eerste plaats is uitgangspunt dat de rechter door zijn vonnis spreekt. De kenbron van een rechterlijke beslissing is het vonnis van de rechter, waarin de rechter zijn beslissing duidelijk onder woorden brengt en van een motivering voorziet. Het ligt niet op de weg van een rechter zijn eigen beslissing, als die eenmaal is vastgesteld en bekendgemaakt, van commentaar te voorzien of te verduidelijken, en ook niet om vragen over de betekenis van de beslissing of van onderdelen van de daarvoor gegeven motivering, te beantwoorden.

In de tweede plaats ligt het hoe dan ook niet op de weg van een gerechtsbestuur om uitleg te geven aan rechterlijke beslissingen die gegeven zijn door rechters in het gerecht met de algemene leiding, de organisatie en de bedrijfsvoering waarvan dat gerechtsbestuur is belast. Zoals art. 23 lid 2 RO voorschrijft, behoren gerechtsbesturen niet te treden in de inhoudelijke beoordeling van alsmede de beslissing in een concrete zaak. Het is dan

ook ongewenst dat een gerechtsbestuur op verzoek van een partij of een derde, of eigener beweging, aan een rechterlijke beslissing een uitleg geeft of anderszins commentaar daarop geeft dat als een authentieke interpretatie daarvan zal worden opgevat.

De tweede zaak (HR 6 maart 2013, LJN BZ3458)

De tweede zaak betrof de vraag of een rechter zich mag uitlaten over de inhoud van een in het kader van een comparitie van partijen ten overstaan van hem tot stand gekomen vaststellingsovereenkomst. In het desbetreffende geval had de advocaat van een der partijen de rechter verzocht nadere uitleg te geven over de feitelijke betekenis van de vaststellingsovereenkomst zoals die in het proces-verbaal was omschreven. Hierop had de rechter bij brief de gevraagde uitleg verschaft. De Hoge Raad heeft geoordeeld dat de desbetreffende rechter zich niet had mogen uitlaten over de vaststellings-overeenkomst. Indien, nadat een schikking is overeengekomen, tussen de partijen verschil van mening rijst over de uitleg van de schikkingsovereenkomst en daarover in een nieuwe procedure tussen partijen moet worden beslist, kan de comparitierechter ten overstaan van wie de schikking tot stand is gekomen als getuige worden gehoord. Het is evenwel ongewenst dat de comparitierechter zich na afloop van de comparitie op verzoek

van een der partijen buiten een getuigenverhoor om uitlaat over de betekenis die naar zijn mening toekomt aan de in zijn aanwezigheid tot stand gekomen overeenkomst. Een dergelijke uitlating zal wezenlijk gewicht in de schaal leggen bij de beslechting van het geschil over de uitleg van de in het proces-verbaal opgenomen schikking. Zij krijgt praktisch gesproken een gezag dat het gezag van een rechterlijke beslissing benadert, terwijl (a) het geen rechterlijke beslissing is en (b) de wettelijke regeling van het getuigenverhoor, die een waarborg beoogt te bieden voor een juist en eerlijk verloop van het verhoor van een getuige, niet in acht is genomen.

De derde zaak (HR 6 maart 2013, LJN BZ3462)

Ook in de derde zaak ging het om de vraag in hoeverre het een rechter is toegestaan zich uit te laten over een door hem gegeven beslissing door daarvan een nadere uitleg te geven. Uitgangspunt is dat de rechter nadat hij zijn beslissing en de bijbehorende motivering heeft gegeven, zich niet uitlaat over de inhoud en de uitleg van zijn uitspraak. In dit geval was het volgens de Hoge Raad gerechtvaardigd dat de kinderrechter, die de Raad voor de kinderbescherming in zijn beschikking een onderzoeksopdracht had gegeven, zich op een vraag van die raad nader uitliet over het doel van dat onderzoek. De Hoge Raad overwoog hiertoe dat

nu de wet voorziet in de mogelijkheid dat een onderzoek door deskundigen onder leiding van de rechter wordt ingesteld, niet kan worden aangenomen dat diezelfde rechter geen aanwijzingen zou mogen geven indien een door hem ingeschakelde deskundige opheldering vraagt over bepaalde punten met betrekking tot het te verrichten onderzoek. Een rechter die daarover wél opheldering verschaft, en op die manier – in een bepaald opzicht – zijn in zijn tussenbeslissing gegeven rechterlijke oordeel dat er een deskundigenonderzoek moet worden verricht en de daarvoor gegeven motivering verduidelijkt, handelt dan ook niet onbehoorlijk, maar voorkomt dat de deskundige overbodig of onvolledig onderzoek verricht en bevordert op die manier een doelmatige en voortvarende rechtspleging in de door hem te beslissen zaak. De kinderrechter heeft in de gegeven omstandigheden behoorlijk gehandeld.

intern klachtrecht

1. INTERNE KLACHTENREGELING PARKET PROCUREUR-GENERAAL

De *interne klachtenregeling* van het parket van de procureur-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden (verder: de klachtenregeling) bepaalt dat een ieder het recht heeft bij de procureur-generaal een klacht in te dienen over de wijze waarop het parket of een lid van het parket zich in een bepaalde aangelegenheid jegens hem heeft gedragen

Onder 2.4 van de klachtenregeling worden uitzonderingen op dit klachtrecht opgesomd. De belangrijkste uitzonderingen zijn dat niet kan worden geklaagd over de inhoud van een genomen conclusie voor zover de klacht betrekking heeft op een onderwerp waarover de klager een beslissing van de Hoge Raad heeft gevraagd of had kunnen vragen door middel van een reactie op de conclusie; dat niet kan worden geklaagd over de datum waarop een conclusie wordt genomen of een vordering wordt ingesteld en dat niet kan worden geklaagd over de beslissing om geen conclusie te nemen of geen vordering in te stellen. Onder 8.1 van de klachtenregeling wordt onder meer bepaald dat de procureur-generaal een lid van het parket of een klachtadviescommissie kan belasten met de behandeling van of de advisering over een klacht.

Klachten in de verslagperiode

In de afgelopen verslagperiode zijn geen klachten binnengekomen bij de procureur-generaal. Wel heeft de procureur-generaal een beslissing genomen in de drie klachten die in de vorige verslagperiode zijn ingediend naar aanleiding van een door een advocaat-generaal geschreven column in het Nederlands Juristenblad (zie voor de inhoud van die klachten onder extern klachtrecht 2.4 ingediende vorderingen). Tijdens de interne klachtenprocedure zijn de advocaten van de klagers en de advocaat-generaal door de procureur-generaal gehoord. Vervolgens heeft de procureur-generaal een klachtadviescommissie ingesteld. De commissie heeft geadviseerd de klachten ontvankelijk en gegrond te verklaren. Anders dan de commissie, komt de procureur-generaal in zijn beslissing tot de conclusie dat de advocaat-generaal zich niet onbehoorlijk of klachtwaardig heeft gedragen jegens klagers. Vanwege het zaakoverstijgend belang van deze kwestie en het feit dat de klachtadviescommissie de klachten anders heeft beoordeeld, besloot de procureur-generaal de klacht ambts-halve voor te leggen aan de Hoge Raad in het kader van de in de Wet RO geregelde (externe) klachtenprocedure.

2. INTERNE KLACHTREGELING HOGE RAAD DER NEDERLANDEN

De [interne klachtenregeling](#) van de Hoge Raad der Nederlanden (verder: de klachtenregeling) bepaalt dat een ieder het recht heeft bij de president van de hoge Raad een klacht in te dienen over de wijze waarop de Hoge Raad, een lid van de Hoge Raad of de griffier van de Hoge Raad zich in een bepaalde aangelegenheid jegens hem heeft gedragen. De regeling sluit uit dat geklaagd kan worden over gedragingen waartegen ingevolge een wettelijk geregelde voorziening een procedure bij een rechterlijke instantie openstaat of heeft opengestaan, dan wel beroep openstaat of heeft opengestaan tegen een uitspraak die in een zodanige procedure is gedaan.

Klachten kunnen tevens niet een rechterlijke beslissing betreffen noch de wijze van totstandkoming daarvan, met inbegrip van de in dat kader genomen beslissingen van procedurele aard.

Een gedraging van een persoon werkzaam onder verantwoordelijkheid van een lid van de Hoge Raad kan voor de toepassing van deze klachtenregeling worden aangemerkt als een gedraging van dat lid van de Hoge Raad. In deze bepaling wordt begrepen een persoon, die werkzaamheden verricht die op grond van de wet tot de verant-

woordelijkheid van de griffier behoren.

Klachten in de verslagperiode

De Hoge Raad en de president van de Hoge Raad hebben in het verslagjaar 2013 150 nieuwe brieven en emails ontvangen over uiteenlopende onderwerpen. De griffier van de Hoge Raad heeft het mandaat deze correspondentie af te handelen. In totaal zijn 218 antwoordbrieven verzonden, inclusief de vervolgcorrespondentie naar aanleiding van eerdere brieven. Naast deze correspondentie worden vragen beantwoord die via info@hogeraad.nl worden gesteld. Deze worden niet afzonderlijk geregistreerd.

In 2013 zijn vier brieven aangemerkt als een klacht in de zin van de klachtenregeling.

Eén klacht betrof een raadsheer in de Hoge Raad die deel uitmaakte van de zetel die uitspraak had gedaan op het beroep in cassatie van klager. Het ging om een zaak tegen de Sociale Verzekeringsbank. Betrokken raadsheer was in het begin van zijn loopbaan werkzaam geweest bij deze instantie. Klager was van mening dat deze raadsheer zich in zijn zaak had dienen te verschonen omdat hij in de beoordeling van het beroep niet onpartijdig en onvoor- ingenomen kon staan.

De klacht is door de president niet in behandeling genomen. Hoewel klager had aangegeven bewust niet voor de weg van een verzoek om wraking te kiezen, meende de president dat dit wel de aangewezen weg was geweest en dat de klachtenregeling uitsluit: *gedragingen waartegen ingevolge een wettelijk geregelde voorziening een procedure bij een rechterlijke instantie openstaat of heeft opengestaan*.

De tweede klacht had betrekking op een brief van een waarnemend griffier. Klager had een verzoek om een prejudiciële vraag ingediend. De waarnemend griffier had hem bericht dat zijn verzoek niet in behandeling werd genomen omdat deze niet aan de wettelijke vereisten voldeed. Klager meende dat de waarnemend griffier hiermee besloten had over de ontvankelijkheid van zijn verzoek waartoe zij niet bevoegd was.

De gedraging van een waarnemend griffier wordt toegerekend aan de griffier van de Hoge Raad.

De president heeft de klacht ongegrond verklaard. De griffier heeft juist gehandeld door het verzoek niet in behandeling te nemen. Aan de wettelijke vereisten was niet voldaan. De Hoge Raad was daarom onbevoegd het verzoek in behandeling te nemen. Ontvankelijkheid is van een andere orde. Dan is er wel een bevoegdheid maar kan een partij niet ontvangen worden

omdat zij niet formele vereisten heeft voldaan.

De derde klager was een advocaat die zijn ongenoegen uitte over de communicatie en wijze van inning van griffierechten in een tweetal concrete, door hem ingediende, zaken. De civiele kamer van de Hoge Raad had in beide zaken reeds uitspraak gedaan. De president heeft de klacht niet in behandeling kunnen nemen vanwege de grond: *klachten kunnen niet een rechterlijke beslissing betreffen noch de wijze van totstandkoming daarvan, met inbegrip van de in dat kader genomen beslissingen van procedurele aard.*

De laatste klacht ging over een mediabericht dat de Hoge Raad had uitgebracht naar aanleiding van een uitspraak van de strafkamer. In deze strafprocedure was klager – een bekende Nederlander – als benadeelde betrokken. Doordat klager in het mediabericht werd genoemd, ontstond er naar de mening van klager ongewenste media-aandacht.

Ook bij deze klacht werd de gedraging toegerekend aan de griffier van de Hoge Raad, nu hij verantwoordelijkheid draagt voor de communicatie naar aanleiding van uitspraken van de Hoge Raad.

De president heeft de klacht afgewezen.

De media-aandacht bij het cassatieberoep

kan niet los worden gezien van de aandacht die er is geweest bij de feitelijke instanties, rechtbank en gerechtshof. In die procedures is de naam van betrokkene ook steeds genoemd. De griffier heeft niet onzorgvuldig gehandeld door dat in de cassatieprocedure ook te doen.

*bijlage één:
samenstelling
van raad en parket*

samenstelling van de hoge raad der nederlanden en het parket bij de hoge raad der nederlanden op 31 december 2013

1: C = *civiel*; S = *straf*; B = *belasting*.

Betrokkene maakt deel uit van de kamer of de sectie binnen het parket op dit deelgebied.

2: *Mr. Van Maanen is vrijgesteld van deelname aan de werkzaamheden van de Hoge Raad.*

3: *Per 1 januari 2014 is aan mr. Loth ontslag verleend in verband met de benoeming tot hoogleraar aan de Universiteit van Tilburg.*

President

Mr. G.J.M. Corstens (S)¹

Vice-presidenten

Mr. A.J.A. van Dorst (S)

Mr. E.J. Numann (C)

Mr. J.A.C.A. Overgaauw (B)

Mr. W.A.M. van Schendel (S)

Mr. F.B. Bakels (C)

Mr. M.W.C. Feteris (B)

Raadsheren

Mr. D.G. van Vliet (B)

Mevrouw mr. A.M.J. van Buchem-Spapens (C)

Mr. C.B. Bavinck (B)

Jhr. mr. B.C. de Savornin Lohman (S)

Mr. C.J.J. van Maanen (B)²

Mr. J. de Hullu (S)

Mr. C.A. Streefkerk (C)

Mevrouw mr. H.A.G. Splinter-Van Kan (S)

Mevrouw mr. E.N. Punt (B)

Mr. C. Schaap (B)

Mr. A.H.T. Heisterkamp (C)

Mevrouw mr. W.F. Groos (S)

Mr. P.M.F. van Loon (B)

Mr. M.A. Loth (C)³

Mr. M.A. Fierstra (B)

Mr. R.J. Koopman (B)

Mr. C.E. Drion (C)

Mr. G. Snijders (C)

Mr. Y. Buruma (S)

Mr. Th. Groeneveld (B)

Mr. J. Wortel (S)

Mevrouw mr. G. de Groot (C)

4: Mr. Van Oven is vervolgens met ingang van 12 maart 2013 op voet van artikel 119, lid 4, van de Wet op de rechterlijke organisatie belast met de waarneming van het ambt van advocaat-generaal bij de Hoge Raad.

Raadsheren in
buitengewone
dienst

Griffier

Mr. N. Jörg (S)
Mr. M.V. Polak (C)
Mr. V. van den Brink (S)
Mr. L.F. van Kalmthout (B)

Mr. P. Lourens (B)
Mr. J.P. Balkema (S)
Mr. J.W. Ilsink (S)
Mr. J.W. van den Berge (B)

Mr. J. Storm

Mutaties in de Hoge Raad der Nederlanden in 2013

Ontslag verleend
aan

Mr. C.H.W.M. Sterk
Mevrouw mr. A.E.M.
van der Putt-Lauwers

Per 1 juli 2013

Per 1 november 2013

Ontslag als raads-
heer en benoemd tot
raadsheer in buiten-
gewone dienst

Mr. J.C. van Oven⁴
Mr. J.W. van den Berge

Per 1 februari 2013

Per 1 april 2013

Benoemd tot
vice-president

Mr. M.W.C. Feteris

Per 1 april 2013

Benoemd tot
raadsheer

Mr. L.F. van Kalmthout

Per 1 juni 2013

Procureur-generaal

Plaatsvervangend
procureur-generaal

Advocaten-generaal

Advocaat-generaal
in buitengewone
dienst*Parket bij de Hoge Raad der Nederlanden*

Mr. J.W. Fokkens (S)

Mevrouw mr. C.L. de Vries Lentsch-Kostense (C)

Mr. F.F. Langemeijer (C)

Mr. J. Spier (C)

Mr. P.J. Wattel (B)

Mevrouw mr. E.M. Wesseling-van Gent (C)

Mr. L.A.D. Keus (C)

Mr. L. Timmerman (C)

Mr. R.E.C.M. Niessen (B)

Mr. G. Knigge (S)

Mr. J.B.M.M. Wuisman (C)

Mevrouw mr. M.E. van Hilten (B)

Mr. R.L.H. IJzerman (B)

Mevrouw mr. E.B. Rank-Berenschot (C)

Mr. P.C. Vegter (S)

Mr. D.J.C. Aben (S)

Mr. E.J. Hofstee (S)

Mr. M.H. Wissink (C)

Mr. P. Vlas (C)

Mr. A.E. Harteveld (S)

Mr. G.R.B. van Peursem (C)

Mr. F.W. Bleichrodt (S)

Mevrouw mr. T.N.B.M. Spronken (S)

Mr. D.W.F. Verkade (C)

Mr. W.H. Vellinga (S)

Mr. A.J.M. Machielse (S)

Waarnemend
advocaat-generaal

Mr. A. Hammerstein (C)
Mr. J.C. van Oven (C)

*Mutaties in het parket bij de
Hoge Raad der Nederlanden in 2013*

Ontslag verleend aan

Jhr. mr. J.L.R.A. Huydecoper Per 1 januari 2013

Ontslag als advocaat-
generaal en benoemd
tot advocaat-generaal
in buitengewone dienst

Mr. W.H. Vellinga Per 1 mei 2013
Mr. A.J.M. Machielse Per 1 september 2013

Benoemd tot waarnemend
advocaat-generaal

Mr. J.C. van Oven Per 12 maart 2013

Benoemd tot
advocaat-generaal

Mr. A.E. Harteveld Per 27 maart 2013
Mr. G.R.B. van Peursem Per 1 juni 2013
Mr. F.W. Bleichrodt Per 1 september 2013
Mevrouw mr. T.N.B.M.
Spronken Per 1 september 2013

bijlage twee: cijfers 2013

Bijlage 1 *personele bezetting*

1.1 Personele bezetting »

Bijlage 1 van het jaarverslag bevat een overzicht van de samenstelling van raad en parket per 31 december 2013, een overzicht van de formatie van raad en parket per 1 januari 2013 en 31 december 2013 en van het (ambtelijk) personeel per die data.

	<i>1 januari 2013</i>	<i>31 december 2013</i>	<i>gemiddelde formatie 2013</i>
Hoge Raad	34,7	32,5	33,0
Parket bij de Hoge Raad	20,1	21,7	20,9
Directie Bedrijfsvoering			
administratief/juridische ondersteuning	154,5	148,6	151,0*
stafafdelingen	37,2	36,7	36,7
<i>totaal</i>	<i>246,5</i>	<i>239,5</i>	<i>241,6*</i>

* in 2013 zijn er gemiddeld 6 fte gedetacheerd bij andere organisaties waardoor de gemiddelde netto-bezetting over 2013 235,6 is geweest en die bij de administratieve en juridische ondersteuning 145.

Bijlage 2 *totaaloverzicht*

Bijlage 2 geeft een totaaloverzicht van de sectoren. Hieraan wordt als nieuw element toegevoegd de jaarplanning 2013 en 2014. Tevens is de realisatie van het vorige verslagjaar opgenomen.

Sector Civiel

	<i>Realisatie 2012</i>	<i>Planning 2013</i>	<i>Realisatie 2013</i>	<i>Planning 2014</i>
instroom	566	600	483	500
uitstroom totaal	648	600	646	500
uitstroom uitspraken	576	-	607	-
uitstroom overig ¹	72	35	39	25
conclusies	664	565	566	475
eindwerkvoorraad	528	562	364	400
<i>gemiddelde doorlooptijd totaal</i> ²	355	-	328	-

Sector Straf

	<i>Realisatie 2012</i>	<i>Planning 2013</i>	<i>Realisatie 2013</i>	<i>Planning 2014</i>
instroom	3895	3500	4570	3700
waarvan met middelen	2293	1995	2403	2350
uitstroom totaal	3688	3800	4390	3700
uitstroom uitspraken	3461	3575	4173	3475
waarvan met middelen	2041	2400	2749	2125
uitstroom overig ³	227	225	217	225
conclusies	1992	2200	2909	2125
eindwerkvoorraad	3521	3500	3701	3500
<i>gemiddelde doorlooptijd totaal</i> ⁴	294	-	316	-

1. intrekkingen/royementen, afdoening griffier, schorsing, uitstroom op verzet.
2. de gemiddelde doorlooptijd is inclusief de doorlooptijd van zaken die bij HvJ EU aanhangig zijn geweest. De doorlooptijd wordt gerekend vanaf datum binnenkomst cassatiedagvaarding of verzoekschrift tot cassatie.
3. intrekkingen/royementen, afdoening griffier, schorsing, uitstroom op verzet.
4. de gemiddelde doorlooptijd is inclusief de doorlooptijd van de ACAS commissie voor het uitbrengen van een advies betreffende het instellen van een nader onderzoek in herzieningszaken ten voordele. De gemiddelde doorlooptijd wordt gerekend vanaf het moment van binnenkomst van het dossier bij de Hoge Raad.

Sector Fiscaal

	Realisatie 2012	Planning 2013	Realisatie 2013	Planning 2014
instroom	1112	1125	1083	1125
uitstroom totaal	1256	1100	1029	1125
uitstroom uitspraken	1081	950	888	975
uitstroom overig ⁵	175	150	141	150
conclusies	135	140	127	140
eindwerkvoorraad	853	919	907	900
gemiddelde doorlooptijd totaal ⁶	310	-	296	-

5. intrekkingen/royementen, afdoening griffier, schorsing, uitstroom op verzet.
6. de gemiddelde doorlooptijd is inclusief de doorlooptijd van zaken die bij HvJ EU aanhangig zijn geweest., intrekkingen/royementen, afdoening griffier, schorsing, uitstroom op verzet. De doorlooptijd wordt gerekend vanaf het moment van binnenkomst van het beroepschrift in cassatie.

sector civiel

	2010	2011	2012	2013
instroom	653	557	566	483
dagvaardingen	373	354	306	270
verzoekschriften	280	203	256	206
prejudiciële vragen ⁷			2	7
conclusies	596	642	664	567
conclusies	596	642	631	498
80A conclusies / standpunten	-	-	16	69
uitstroom uitspraken	582	610	576	646
dagvaardingen	362	350	347	376
verzoekschriften	220	260	229	265
prejudiciële vragen	-	-	-	5
werkvoorraad	707	612	528	365
dagvaardingen	480	456	352	245
verzoekschriften	227	156	174	116
prejudiciële vragen	-	-	2	4

[vervolg >](#)

7. het betreft hier prejudiciële vragen gesteld aan de Hoge Raad der Nederlanden.

sector civiel

uitstroom uitspraken	2010	2011	2012	2013
totaal	582	610	576	607
verwerping	435	466	386	352
vernietiging	124	117	139	151
niet-ontvankelijk	18	13	37	91
overig	5	14	7	8
prejudiciële vraag	-	-	7	5
totaal	582	610	576	607
inhoudelijk	279	273	301	331
artikel 80a RO	-	-	7	73
artikel 81 RO	303	337	268	239

sector straf

	2010	2011	2012	2013
instroom	3685	3919	3895	4570
reguliere strafzaken	3408	3641	3582	4220
beschikkingen	221	235	244	295
herzieningen	56	43	69	55
conclusies	2135	2281	1992	2909
conclusies	-	-	1863	2037
80a conclusies / standpunten	-	-	129	872
uitstroom uitspraken	3496	3868	3461	4173
reguliere strafzaken zonder middelen	1369	1499	1362	1424
reguliere strafzaken met middelen	1927	2175	1905	2569
beschikkingen met middelen	135	144	136	141
herzieningen	65	50	58	39
werkvoorraad	3465	3314	3521	3701
reguliere strafzaken	3236	3115	3336	3484
beschikkingen	185	166	156	181
herzieningen	44	33	29	36

[vervolg >](#)

sector straf

uitstroom uitspraken

	2010	2011	2012	2013
totaal	3431	3818	3403	4173
verwerping	1130	1428	1218	1049
vernietiging en verwijzing	281	322	262	256
vernietiging en HR doet af	425	327	302	317
niet-ontvankelijk	1582	1724	1599	2517
gegrond	-	-	-	5
overig	13	17	22	29
totaal	1130	1428	1218	2749
inhoudelijk	262	263	224	1053
artikel 80a RO	-	-	68	868
artikel 81 RO	868	1165	926	828

herziening uitstroom uitspraken

	2010	2011	2012	2013
herziening	65	50	58	39
totaal	65	50	58	39
gegrond	7	14	14	7
afwijzing	40	17	22	28
niet-ontvankelijk	18	19	22	4

sector fiscaal

	2010	2011	2012	2013
instroom	1009	1026	1112	1083
beroep in cassatie	975	996	1054	1057
verzet	22	16	28	-
herziening	12	14	30	26
conclusies	164	135	135	127
uitstroom uitspraken	968	905	1081	888
beroep in cassatie	927	868	1027	849
verzet	8	16	24	9
herziening	33	21	30	30
werkvoorraad	960	969	853	907
beroep in cassatie	934	947	820	898
verzet	-	-	-	-
herziening	26	22	33	9

vervolg >

sector fiscaal

uitstroom uitspraken	2010	2011	2012	2013
totaal	968	905	1081	888
ongegrond	644	585	757	466
gegrond en verwijzing	110	124	127	106
gegrond en HR doet af	71	62	45	43
niet-ontvankelijk	91	96	131	253
overig	52	38	21	20
totaal	968	905	1081	888
inhoudelijk	536	492	561	439
artikel 80a RO	-	-	5	132
artikel 81 RO	432	413	515	317

wrakingsverzoeken leden HR

	2011	2012	2013
totaal	4	10	1
toegewezen	-	-	-
afgewezen	2	-	1
niet-ontvankelijk	2	6	-
niet in behandeling	-	4	-

overige vierde kamer zaken

	2011	2012	2013
totaal	4	4	8
art. 13a RO	-	-	3
art 46o Wrra	-	-	1

bijlage drie: financiële verantwoording

Jaarrekening 2013

Tabel 1 » Staat van verplichtingen, uitgaven en ontvangsten

	<i>jaarplan</i>	<i>verplichtingen</i>	<i>realisatie 2012</i>	<i>verschil realisatie vs jaarplan</i>	<i>%</i>
Uitgaven					
personele uitgaven	20.668.252	20.961.185	20.961.185	-292.933	1,4%
personeelsgebonden uitgaven	953.896	643.343	643.343	310.553	-32,6%
exploitatiekosten	3.695.852	3.538.654	3.299.907	395.945	-10,7%
aanschaffingen	500.000	540.450	540.450	-40.450	8,1%
desaldering	-200.000	-200.000		-200.000	-100,0%
Totale uitgaven	25.618.000	25.483.632	25.444.885	173.115	-0,7%
Ontvangsten					
inhoudingen/ontvangsten personeel	0		-203.351	-203.351	100,0%
overige ontvangsten	0		0	0	0,0%
totale ontvangsten	0	0	-203.351	0	0,0%

* Eventuele verschillen in bovenstaande en volgende tabellen worden veroorzaakt door afrondingen op hele euro's.

Tabel II » Saldibalans per 31 december 2012

	<i>debet</i>		<i>credit</i>
Uitgaven		Ontvangsten	
Uitgaven ten laste van de begroting	25.444.885	Ontvangsten ten gunste van de begroting	203.351
Uitgaven buiten begrotingsverband	1.210	Rekening-courant RHB	25.242.744
Liquide middelen	0	Ontvangsten buiten begrotingsverband	0
Extra-comptabele vorderingen	0	Tegenrekening extra- comptabele vorderingen	0
Tegenrekening openstaande verplichtingen	238.747	Openstaande verplichtingen	238.747
Totaal	25.684.842	Totaal	25.684.842

3. Toelichting op de jaarrekening 2013

3.1 Uitgangspunten bij het opstellen van de jaarrekening

De jaarrekening geeft inzicht in de gerealiseerde kasuitgaven en -ontvangsten opzichte van de begroting in het jaarplan 2013. De kasuitgaven worden onderscheiden naar personele uitgaven, personeelsgebonden uitgaven, exploitatiekosten, aanschaffingen en gerechtskosten.

De ontvangsten zijn onderverdeeld naar inhoudingen en ontvangsten personeel, overige ontvangsten en de bijdragen van het ministerie.

In de jaarrekening wordt onderscheid gemaakt tussen kasuitgaven en -ontvangsten binnen en buiten begrotingsverband.

Tot kasuitgaven buiten begrotingsverband behoren de kasuitgaven die niet op het budget van de Hoge Raad drukken.

Tot ontvangsten buiten begrotingsverband behoren de ontvangsten die direct ten gunste van de begroting van het ministerie van Veiligheid en Justitie worden gebracht.

3.2 Mutaties ten opzichte van het oorspronkelijke budget 2013

Tabel III » Begrotingsmutaties

<i>Omschrijving</i>	<i>bedrag</i>	<i>bedrag</i>
budgettair kader begroting 2012		25.568.000
175-jarig bestaan Hoge Raad	50.000	
desaldering	0	
totaal		50.000
budget per 31 december 2013		25.618.000

3.3 Uitgaven

Zoals uit bovenstaande tabel 3.2 blijkt, is er € 50.000 door het ministerie aan het budget van de Hoge Raad toegevoegd ten behoeve van de viering van het 175-jarig bestaan dat in een brede kring is gevierd.

Tabel IV » Personele uitgaven

<i>Omschrijving</i>	<i>Jaarplan</i>	<i>Realisatie</i>	<i>Verschil realisatie vs jaarplan</i>	<i>%</i>
Personele uitgaven	20.668.252	20.961.185	-292.933	-1,4%
Eindtotaal	20.668.252	20.961.185	-292.933	-1,4%

De realisatie van de personele uitgaven is weliswaar hoger geweest dan begroot maar hier stonden ontvangsten tegenover als gevolg van verrekeningen met

o.a. rechtbanken in verband met detacheringen die op de kostenpost “overige personeelskosten” zijn geboekt. Dit geldt evenzeer voor de opbrengsten in verband

met zwangerschap- en ouderschapsverlof, die feitelijk ten gunste van het salaris-artikel hadden moeten worden gebracht.

Normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semi-publieke sector

In 2014 zullen instellingen die onder de WNT vallen melding moeten maken van de bezoldiging van hun topfunctionarissen in 2013. Doel van deze wet is het

voorkomen van ongewenst hoge beloningen in de publieke en semipublieke sector. Voor de Hoge Raad betreffen dit de volgende functionarissen:

Tabel v » Personeelsgebonden uitgaven

DHR. MR. G.J.M. CORSTENS

<i>President</i>	<i>Bedrag</i>
Salarissen personeel	136.474
Vakantietoelagen	10.081
Overige vaste toel.	3.817
Afdracht OP / NP	24.071
Afdracht premie IP	285
Afdracht premie ZVW	3.941
Reiskosten WWV	-1.330
Toga/vergoeding RM	93
Kleine consumpties	136
Totale bezoldiging	177.568

DHR. MR. J.W. FOKKENS

<i>Procureur-Generaal</i>	<i>Bedrag</i>
Salarissen personeel	136.474
Vakantietoelagen	10.081
Overige vaste toel.	3.817
Afdracht OP / NP	24.071
Afdracht premie IP	285
Afdracht premie ZVW	3.941
Toga/vergoeding RM	93
Kleine consumpties	136
Totale bezoldiging	178.898

DHR. DRS. A.R. ROTSCHEID

<i>Directeur bedrijfsvoering</i>	<i>Bedrag</i>
Salarissen personeel	102.489
Vakantietoelagen	7.450
Afdracht OP / NP	16.827
Afdracht premie FPU	1.703
Afdracht premie IP	192
Afdracht premie WAO	2.593
Afdracht premie UFO	651
Afdracht premie ZVW	3.941
Reiskosten WWV	-1.438
Representatiekosten	3.210
Totale bezoldiging	137.617

De totale bezoldiging voor genoemde functionarissen is gebaseerd op een fulltime dienstverband van 1 januari 2013 t/m 31 december 2013.

De bezoldiging van bovengenoemde functionarissen overschrijdt niet het algemene bezoldigings-maximum van € 228.599 op jaarbasis.

Tabel v » Personeelsgebonden uitgaven

<i>Personeelsgebonden uitgaven</i>	<i>Jaarplan</i>	<i>Realisatie</i>	<i>Vershil realisatie vs jaarplan</i>	<i>%</i>
Reis- en verblijfkosten	472.500	441.131	31.369	6,6%
Opleidingen en oefeningen	210.000	205.525	4.475	2,1%
Overige personeelskosten	271.396	-3.313	274.709	101,2%
Eindtotaal	953.896	643.343	310.553	32,6%

De grote onderschrijding op de post overige personeelskosten is o.a. het gevolg van het boeken van ontvangsten in verband met detacheringen en zwangerschap- en ouderschapsverlof, die feitelijk ten gunste van het salarisartikel hadden moeten worden gebracht. Daarnaast heeft de in 2013

ingestelde Advies Commissie Afgesloten Strafzaken (ACAS) het beschikbare het budget niet volledig gebruikt. Dit valt te verklaren uit de aanlooperperiode die nodig is geweest voordat de commissie daadwerkelijk de werkzaamheden in volle omvang heeft kunnen oppakken. Gelet op de

instroom van herzieningsverzoeken en de aangekondigde verzoeken door advocaten die zich hebben gespecialiseerd in dit soort verzoeken, verwacht de commissie in 2014 echter meer middelen nodig te hebben om alle verzoeken te kunnen beoordelen.

Tabel vi » Exploitatiekosten

<i>Exploitatieuitgaven</i>	<i>Jaarplan</i>	<i>Realisatie</i>	<i>Vershil realisatie vs jaarplan</i>	<i>%</i>
huisvestingskosten	905.000	865.572	39.428	4,4%
bureaunkosten	523.200	490.977	32.223	6,2%
kosten documentatie en publicatie	614.000	441.906	172.094	28,0%
onderhoud en exploitatie overige	1.016.652	1.055.007	-38.355	-3,8%
werving & selectiekosten	15.000	7.764	7.236	48,2%
kosten deskundigen/ adviseurs	622.000	438.681	183.319	29,5%
eindtotaal	3.695.852	3.299.907	395.945	10,7%

Op exploitatiekosten is in 2013 flink bezuinigd. De onderschrijding op de post documentatie en publicatie is voor een groot deel het gevolg van het steeds meer gebruik maken van digitale bronnen. Vanwege het terughoudende beleid bij het vervullen van vacatures zijn de wervingskosten lager uitgevallen.

In het jaarplan 2013 is het voornemen geuit digitaal procederen mogelijk te maken. Hiervoor waren middelen begroot. De ontwikkelingen binnen het programma KEI hebben er toe geleid dat de Hoge Raad in afwachting is welke oplossingen binnen het programma KEI worden gekozen om digitaal procederen mogelijk

te maken. Dit heeft tot gevolg gehad dat de Hoge Raad in 2013 minder investeringen heeft gedaan en als gevolg hiervan is de post inhuur deskundigen/adviseurs lager uitgevallen.

Tabel VII » Aanschaffingen

<i>Aanschaffingen</i>	<i>Jaarplan</i>	<i>Realisatie</i>	<i>Vershil realisatie vs jaarplan</i>	<i>%</i>
Automatiseringsapp. en kantoormachines	440.000	493.900	-53.900	-12,3%
Voertuigen	40.000	30.606	9.394	23,5%
Meubilair en stoffering	15.000	15.944	-944	-6,3%
Aanschaffing diversen	5.000	0	5.000	100,0%
Eindtotaal	500.000	540.450	-40.450	-8,1%

In het jaarplan 2013 is met het oog op de aanstaande verhuizing naar de nieuwbouw een laag budget begroot ten behoeve van aanschaffingen. Lopende het jaar bleek het noodzakelijk een aantal hardwarecompo-

nenten te vervangen. Bij de aanschaf van deze hardware is rekening gehouden met de nieuwbouw en hardware aangeschaft die het proces van de IT verhuizing vereenvoudigt.

Dit verklaart de overschrijding van deze post in dit jaar.

3.4 ONTVANGSTEN

Tabel VIII » Personeel en exploitatie

<i>Exploitatieuitgaven</i>	<i>Jaarplan</i>	<i>Realisatie</i>	<i>Vershil realisatie vs jaarplan</i>	<i>%</i>
Overige ontvangsten personeel	0	-203.351	203.351	100,0%
Eindtotaal	0	-203.351	203.351	100,0%

De ontvangsten, die als desaldering worden aangemerkt, zijn toe te schrijven aan detacheringen van HR-personeel (medewerkers

van het wetenschappelijk bureau) bij rechtbanken en gerechtshoven.

4. Toelichting op de saldibalans per 31 december 2013

Tabel x » Openstaande verplichtingen

<i>Omschrijving</i>	<i>bedrag</i>
exploitatiekosten/ aanschaffingen	238.747
Totaal per 31 december 2013	238.747

Bovenstaande openstaande verplichtingen
betreffen lopende contracten en activa in
bestelling.

5.

Tabel xi » Staat van verplichtingen, uitgaven en ontvangsten model hafir

	jaarplan		realisatie		verschil	
					oorspronkelijke realisatie vs jaarplan	
	verplichtingen	begroot	verplichtingen	uitgaven	verplichtingen	uitgaven
Uitgaven						
Personele uitgaven	20.668.252	20.668.252	20.961.185	20.961.185	-292.933	-292.933
Personeelsgebonden uitgaven	953.896	953.896	643.343	643.343	310.553	310.553
Exploitatiekosten	3.695.852	3.695.852	3.538.654	3.299.907	157.198	395.945
Aanschaffingen	500.000	500.000	540.450	540.450	-40.450	-40.450
Desaldering	-200.000	-200.000			-200.000	-200.000
Totale uitgaven	25.618.000	25.618.000	25.683.632	25.444.885	-65.632	173.115
Ontvangsten						
Inhoudingen/ ontvangsten personeel	0	0	-203.351	-203.351	203.351	203.351
Overige ontvangsten	0	0	0	0	0	0
Totale ontvangsten	0	0	-203.351	-203.351	203.351	203.351

Accountantsverklaring

Persoonlijk en vertrouwelijk

Hoge Raad der Nederlanden
T.a.v. de heer A. Rotscheid
Postbus 20303
2500 EH Den Haag

24 maart 2014

Referentie: AEG/e0317738/PB/mp

Betreft: Accountantsverklaring bij de jaarrekening 2013 van de Hoge Raad der Nederlanden

Geachte heer Rotscheid,

Hierbij ontvangt u een gewaarmerkt exemplaar van de jaarrekening 2013, en onze getekende controleverklaring d.d. 21 maart 2014. Tevens zenden wij u twee afschriften van bovengenoemde controleverklaring.

Toestemming gebruik en openbaarmaking controleverklaring en daaraan verbonden voorwaarden

Wij bevestigen u akkoord te gaan met het opnemen van deze afschriften van de verklaring bij exemplaren van de jaarrekening 2013, die overeenkomen met het bijgevoegde gewaarmerkte exemplaar.

Wij bevestigen u ermee akkoord te gaan dat het afschrift van onze controleverklaring, zoals opgenomen in de bijlage van bijgaande – door ons gewaarmerkte – stukken, wordt openbaar gemaakt. Openbaarmaking van de controleverklaring is slechts toegestaan tezamen met de jaarrekening.

Indien u deze jaarrekening en een afschrift van de verklaring opneemt op het internet, dient u te waarborgen dat deze goed zijn afgescheiden van andere informatie op de internetsite. Afscheiding kan bijvoorbeeld plaatsvinden door de jaarrekening in niet-bewerkbare vorm als een afzonderlijk bestand op te nemen of door een waarschuwing op te nemen indien de lezer de jaarrekening verlaat ("U verlaat de beveiligde, door de accountant gecontroleerde jaarrekening.").

Ondertekening jaarrekening

Een exemplaar van de jaarrekening dient te worden ondertekend door de directeur bedrijfsvoering. De vaststelling van de jaarrekening door het algemeen bestuur dient te worden genotuleerd.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Fascinatio Boulevard 350, 3065 WB Rotterdam, Postbus 8800,
3009 AV Rotterdam
T: 088 792 00 10, F: 088 792 95 33, www.pwc.nl

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl leest u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Accountantsverklaring

Tot het geven van een nadere toelichting zijn wij gaarne bereid.

Hoogachtend,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'A.E. Gerritsma'.

drs. A.E. Gerritsma RA
Senior Director

Hoge Raad der Nederlanden, 24 maart 2014, AEG/eo317738/PB/mpAEG/eo317738

Pagina 2 van 2

Colofon

Hoge Raad der Nederlanden
Kazernestraat 52
Postbus 20303, 2500 EH Den Haag
Telefoon 070-3611311
www.hogeraad.nl

Uitgave Hoge Raad der Nederlanden
Ontwerp VormVijf, Den Haag

Eindredactie
drs. M. Beentjes

HOGE RAAD DER NEDERLANDEN